

**INFORMACJA O SYTUACJI BANKÓW
W OKRESIE I-IX 2016 R.**

**URZĄD KOMISJI NADZORU FINANSOWEGO
WARSZAWA, 2016**

Opracowanie:

Andrzej Kotowicz

przy współpracy

Departamentu Bankowości Komercyjnej i Specjalistycznej oraz Instytucji Płatniczych

Urząd Komisji Nadzoru Finansowego

SPIS TREŚCI

NAJWAŻNIEJSZE SPOSTRZEŻENIA I WNIOSKI	4
1. POZYCJA KAPITAŁOWA	10
2. POZYCJA PŁYNNOŚCIOWA	12
3. WYNIKI FINANSOWE	13
4. GŁÓWNE KIERUNKI ROZWOJU	17
5. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA	24
6. STRUKTURA WALUTOWA I TERMINÓW PŁATNOŚCI BILANSU	27
7. JAKOŚĆ PORTFELA KREDYTOWEGO	29
SPIS TABEL	32

NAJWAŻNIEJSZE SPOSTRZEŻENIA I WNIOSKI¹

W okresie I-IX 2016 r. sytuacja sektora bankowego pozostawała stabilna, czemu sprzyjało utrzymujące się ożywienie gospodarki oraz środowisko rekordowo niskich stóp procentowych.

Wzmocnienie bazy kapitałowej, ograniczona grupa banków nie spełniających zaleceń KNF

W okresie I-IX br. odnotowano dalsze wzmocnienie bazy kapitałowej (fundusze własne wzrosły z 159,1 mld zł na koniec ub.r. do 172,7 mld zł na koniec września br., tj. o 8,5%; współczynnik kapitału Tier I wzrósł z 15,0% do 16,1%, a łączny współczynnik kapitałowy z 16,3% do 17,6%), co wynikało m.in. z pozostawienia w bankach większości zysków wypracowanych w 2015 r., nowych emisji akcji, jak też wyłączenia ze sprawozdawczości SK Banku, którego upadłość w końcu ub.r. spowodowała silne pogorszenie miar adekwatności w sektorze banków spółdzielczych.

Na koniec września br. pięć banków spółdzielczych nie spełniało minimalnych wymagań regulacyjnych (w zakresie minimalnego poziomu kapitału założycielskiego lub minimalnych poziomów współczynników kapitałowych). Ponadto jeden bank komercyjny oraz trzydzieści pięć banków spółdzielczych nie spełniało zaleceń KNF w sprawie minimalnych poziomów współczynników kapitałowych tj. współczynnika kapitału Tier I oraz łącznego współczynnika kapitałowego na poziomie nie niższym niż odpowiednio 10,25% oraz 13,25% łącznej kwoty ekspozycji na ryzyko powiększonych o tzw. „domiar”. Udział tych banków w systemie uległ obniżeniu (do 2,1%), ale sam fakt występowania tego zjawiska należy uznać za niekorzystny.

Pomimo relatywnie zadowalającej sytuacji bieżącej rekomendowane jest utrzymanie mocnej bazy kapitałowej, a w przypadku niektórych banków jej dalsze wzmocnienie, co dla części banków może stanowić istotne wyzwanie w sytuacji obserwowanego zmniejszenia zyskowności sektora bankowego. Głównym czynnikiem ryzyka w skali sektora pozostaje ewentualne ustawowe rozwiązanie kwestii walutowych kredytów mieszkaniowych.

Dobra sytuacja w zakresie bieżącej płynności banków

Sytuacja w zakresie bieżącej płynności pozostaje dobra. Podstawowe miary płynności pozostają względnie stabilne i utrzymują się na zadowalających poziomach (dodatnia luka płynności krótkoterminowej zmniejszyła się z 157,6 mld zł na koniec ub.r. do 138,8 mld zł na koniec września br., a współczynnik płynności krótkoterminowej obniżył się z 1,50 do 1,39, ale nadal pozostaje na poziomie znacznie przekraczającym wymagane minimum, tj. 1,00). Wszystkie banki komercyjne spełniały obowiązującą normę LCR na poziomie 70%, a w przypadku banków spółdzielczych tylko 7 jej nie spełniało, ale 6 z nich było członkami IPS i miało zgodę KNF na stosowanie grupowej normy LCR, która była spełniona. Relacja kredytów dla sektora niefinansowego do depozytów tego sektora, pośrednio określająca skalę zapotrzebowania na środki z rynku finansowego, pozostaje na poziomie równowagi (98,7%).

Pomimo zadowalającej sytuacji w zakresie bieżącej płynności, stale zalecane są działania zmierzające do wzrostu stabilności źródeł finansowania.

---

¹ Uwaga: wszystkie dane UKNF prezentowane w „Informacji” pochodzą z bazy danych z dnia 29 października 2016 r. w związku z czym nie uwzględniają późniejszych korekt sprawozdań finansowych (wyjątek stanowią dane dotyczące adekwatności kapitałowej, które pochodzą z bazy danych z dnia 17 listopada 2016 r.).

Marginalny wzrost wyników sektora na skutek sprzedaży udziałów w VISA Europe Limited

Zrealizowany przez sektor bankowy w okresie I-IX br. wynik finansowy netto okazał się marginalnie wyższy niż w analogicznym okresie ub.r. (wynik finansowy netto sektora bankowego wyniósł 11 454 mln zł i był o 49 mln zł, tj. o 0,4% wyższy niż w analogicznym okresie ub.r.; poprawę wyników odnotowano w 324 podmiotach skupiających 57,0% aktywów sektora; 19 podmiotów wykazało stratę w łącznej wysokości 357 mln zł).

Poprawa wyniku finansowego netto nastąpiła na skutek wzrostu wyniku odsetkowego, pozostałego wyniku działalności bankowej oraz salda pozostałych przychodów i kosztów operacyjnych. W przeciwnym kierunku oddziaływało obniżenie wyniku z tytułu opłat i prowizji, wzrost kosztów działania oraz wzrost ujemnego salda odpisów i rezerw.

Poprawa wyniku działalności bankowej (o 3 976 mln zł; 9,6%) nastąpiła dzięki poprawie wyniku odsetkowego (o 2 294 mln zł; 8,8%) oraz wyniku z pozostałej działalności bankowej (o 2 259 mln zł; 41,9%), podczas gdy wynik z tytułu opłat i prowizji uległ obniżeniu (-577 mln zł; -5,7%). Poprawa wyniku odsetkowego nastąpiła dzięki zmianom dokonany w polityce depozytowo-kredytowej polegającym na obniżeniu oprocentowania depozytów, przy jednoczesnym zwiększeniu oprocentowania części kredytów. W rezultacie dokonanych zmian odnotowano wzrost przychodów odsetkowych (o 1 195 mln zł; 3,0%), przy jednoczesnym obniżeniu kosztów odsetkowych (-1 099 mln zł; -8,4%). Z kolei obniżenie wyniku z tytułu opłat i prowizji spowodowane było zmniejszeniem w części banków przychodów z tytułu sprzedaży ubezpieczeń, przychodów z tytułu udzielonych kredytów i pożyczek, przychodów z tytułu obsługi rachunków bankowych oraz kart bankowych, jak też zmniejszenia przychodów z tytułu operacji papierami wartościowymi, etc. Natomiast silny wzrost wyniku z pozostałej działalności bankowej to przede wszystkim efekt rozliczenia w II kwartale br. transakcji sprzedaży udziałów w VISA Europe Limited (w rezultacie tej transakcji banki odnotowały dodatkowy dochód w łącznej wysokości 2 465 mln zł), co oddziaływało w kierunku poprawy wyników części banków, a ze względu na skalę dochodów wpłynęło również na poprawę wyników całego sektora bankowego. Gdyby nie to zdarzenie o charakterze jednorazowym to wyniki sektora bankowego byłyby niższe od zrealizowanych w analogicznym okresie ub.r. (o około 20%).

Znaczny wzrost kosztów działania (o 2 897 mln zł; 13,8%), wynikał przede wszystkim z uchwalenia ustawy o podatku od niektórych instytucji finansowych (w konsekwencji 18 banków zapłaciło dodatkowy podatek w łącznej wysokości 2 331 mln zł). Inne pozycje kosztów wzrosły w umiarkowanym stopniu lub też uległy redukcji.

Wzrost ujemnego salda odpisów i rezerw (o 807 mln zł; 14,7%) wynikał głównie ze wzrostu ujemnego salda z tytułu kredytów konsumpcyjnych, zwiększenia rezerw oraz wzrostu odpisów z tytułu aktywów niefinansowych.

Obserwowane zmiany doprowadziły do pogorszenia większości miar efektywności działania. W szczególności odnotowano wzrost wskaźnika kosztów (z 54,2 w okresie I-IX ub.r. do 55,2 w analogicznym okresie br.), obniżenie ROA (z 1,0 do 0,9) oraz ROE (z 9,5 do 8,6). Z drugiej strony odnotowano poprawę marży odsetkowej (z 2,2 do 2,3).

Kluczowe znaczenie dla wyników banków w kolejnych okresach będzie miał rozwój koniunktury w polskiej gospodarce oraz czynniki o charakterze regulacyjnym.

Umiarkowany wzrost skali działania sektora bankowego

Ograniczone zmiany w strukturze sektora

Utrzymujące się ożywienie gospodarcze w połączeniu ze stabilną sytuacją przedsiębiorstw, poprawą sytuacji na rynku pracy, poprawą nastrojów przedsiębiorstw i konsumentów, jak też środowisko rekordowo niskich stóp procentowych sprzyjały wzrostowi skali działania w niektórych obszarach. Odnotowany w okresie I-IX

br. przyrost sumy bilansowej (o 69,8 mld zł, tj. o 4,4%; skorygowany² o około 60,7 mld zł, tj. o 3,8%) był nieco wyższy od obserwowanego w analogicznym okresie ub.r., przy czym podobnie, jak w latach ubiegłych, znaczny wpływ na przyrost miał okresowy wzrost sumy bilansowej w banku państwowym. Głównymi obszarami przyrostu po stronie aktywów był portfel instrumentów dłużnych oraz kredyty, a po stronie zobowiązań depozyty gospodarstw domowych i sektora budżetowego.

Banki kontynuowały działania zmierzające do wzrostu efektywności działania w drodze optymalizacji zatrudnienia i sieci sprzedaży. W konsekwencji w okresie I-IX br. odnotowano zmniejszenie zatrudnienia (o 1,6 tys. osób) oraz sieci sprzedaży (o 243 placówki). Należy liczyć się z tym, że stały rozwój elektronicznych kanałów dostępu, jak też presja na ograniczenie kosztów będą oddziaływały w kierunku dalszego ograniczenia zatrudnienia i sieci sprzedaży w kolejnych okresach.

Poziom koncentracji nie uległ istotnej zmianie (udział 10-ciu największych banków w aktywach sektora nieznacznie wzrósł i na koniec września br. wynosił 70,7%, odnotowano też nieznaczny wzrost ich udziału w depozytach do 73,7%, przy jednoczesnym obniżeniu udziału w kredytach dla sektora niefinansowego do 69,3%).

W strukturze własnościowej sektora odnotowano znaczący wzrost udziału w aktywach banków kontrolowanych przez inwestorów krajowych (z 41,0% do 45,1%), ale po części wynikało to ze wskazanego wyżej okresowego przyrostu sumy bilansowej banku państwowego.

Umiarkowany wzrost akcji kredytowej

Monitorowanie realizacji zaleceń KNF w obszarze polityki kredytowej

Pożądany rozwój kredytów mieszkaniowych o stałym oprocentowaniu

W okresie I-IX br. odnotowano ograniczony przyrost akcji kredytowej (wartość kredytów ogółem zwiększyła się o 36,5 mld zł, tj. o 3,3%, a po wyeliminowaniu wpływu zmian kursów walut o około 33,7 mld zł, tj. o 3,0%), co oznacza, że odnotowany przyrost kredytów był o jedną trzecią niższy niż w analogicznym okresie ub.r. Wynikało to głównie ze zmniejszenia stanu kredytów dla sektora finansowego, podczas gdy w obszarze kredytów dla sektora niefinansowego odnotowano umiarkowany wzrost, a w obszarze kredytów dla sektora budżetowego nadal obserwowano stagnację.

Pomimo pewnego zaostrzenia polityki kredytowej banków w obszarze kredytów mieszkaniowych (wzrost marż, podniesienie wymagań w zakresie minimalnych kosztów utrzymania), odnotowany w okresie I-IX br. przyrost stanu tych kredytów (o 11,0 mld zł, tj. o 2,9%; skorygowany 9,3 mld zł, tj. 2,4%) okazał się wyższy (o blisko 25%) niż w analogicznym okresie ub.r. (również dane AMRON-SARFiN wskazują na wzrost akcji kredytowej w stosunku do analogicznego okresu ub.r.). Stabilnemu rozwojowi akcji kredytowej sprzyja środowisko rekordowo niskich stóp procentowych, poprawa sytuacji na rynku pracy oraz względna stabilizacja cen na rynku nieruchomości. Dodatkowo popyt wzmocniony jest przez rządowy program „Mieszkanie dla Młodych”. Pomimo pewnego osłabienia złotego względem walut głównych, w strukturze walutowej portfela kredytów mieszkaniowych obserwowano dalsze zmniejszenie udziału kredytów walutowych (z 44,4% na koniec ub.r. do 41,6% na koniec września br.), jak też obniżenie stanu zadłużenia w walucie oryginalnej (zadłużenie z tytułu kredytów CHF zmniejszyło się z 34,9 mld CHF na koniec ub.r. do 33,2 mld CHF na koniec września br.). Mając na uwadze niewłaściwe praktyki obserwowane w obszarze udzielania kredytów mieszkaniowych, polegające m.in. na akceptowaniu przy wyliczaniu zdolności kredytowej zaniżonych kosztów utrzymania oraz niedoszacowaniu ryzyka stopy procentowej, KNF wydała bankom indywidualne zalecenia, które miały być wprowadzone nie później niż w I połowie br. Bieżący monitoring wskazuje, że banki dokonały oczekiwanej korekty. W kontekście ryzyka stopy procentowej oraz

---

² Do ustalenia tempa wzrostu wybranych pozycji bilansu skorygowanego o zmiany kursów walut przyjęto ich poziom z końca września br., przy czym ze względu na ograniczenia systemu sprawozdawczego, prezentowane dane należy traktować jako szacunki.

bardzo długiej ekspozycji na ryzyko wynikającej z istoty kredytu mieszkaniowego, pożądany/konieczny jest rozwój kredytów mieszkaniowych o stałym oprocentowaniu (przynajmniej w okresie 10-cio letnim).

Przyrost stanu portfela kredytów konsumpcyjnych (o 8,2 mld zł, tj. 5,9%; skorygowany 8,2 mld zł, tj. 5,8%) był wyższy (o ponad 40%) niż w analogicznym okresie ub.r. Zwiększenie stanu portfela obserwowano we wszystkich obszarach, przy czym w ujęciu wartościowym w największym stopniu zwiększył się stan kredytów ratalnych (o 5,1 mld zł), a w mniejszym stopniu stan zadłużenia z tytułu pozostałych kredytów (o 2,4 mld zł), kart płatniczych (o 0,5 mld zł) oraz kredytów samochodowych (o 0,2 mld zł). Zwiększeniu akcji kredytowej sprzyjała poprawa sytuacji na rynku pracy, rekordowo niskie stopy procentowe oraz poprawa jakości kredytów, co przekłada się na wzrost popytu na kredyt oraz zwiększenie jego podaży. Dodatkowym czynnikiem, który może mieć korzystny wpływ na rozwój akcji kredytowej w tym obszarze jest uruchomiony w br. Program „Rodzina 500+”, który może zwiększyć skłonność części gospodarstw domowych do zwiększenia swojego zadłużenia, jak też skłonność banków do rozszerzenia akcji kredytowej. Należy jednak mieć na uwadze, że poprawa sytuacji finansowej gospodarstw domowych, jak też Program „Rodzina 500+” mogą też prowadzić do wzrostu realizacji potrzeb konsumpcyjnych przez gospodarstwa domowe w oparciu o środki własne, zwłaszcza w przypadku zaspokajania potrzeb konsumpcyjnych o niższej wartości i tym samym oddziaływać w kierunku ograniczenia popytu na kredyt.

W okresie I-IX br. obserwowano utrzymanie się ożywienia w obszarze kredytów dla przedsiębiorstw, choć odnotowany przyrost stanu kredytów (19,2 mld zł, tj. o 5,9%; skorygowany 18,5 mld zł, tj. o 5,6%) był niższy (o około 30%) niż w analogicznym okresie ub.r. Przyrost kredytów dokonał się zarówno w obszarze kredytów dla dużych przedsiębiorstw, jak i kredytów dla MSP, przy czym z punktu widzenia celu udzielenia kredytu wzrost akcji kredytowej obserwowano głównie w obszarze kredytów na działalność bieżącą oraz inwestycyjną. W kontekście analizy dynamiki wzrostu kredytów dla przedsiębiorstw należy mieć na uwadze, że badania NBP wskazują na systematyczny spadek zainteresowania przedsiębiorstw kredytem (pomimo wysokiej dostępności i historycznie najniższej ceny), co wynika z ogólnie dobrej sytuacji finansowej, jak też rozwoju alternatywnych form finansowania działalności.

Jakość portfela kredytowego pozostaje stabilna

Jakość portfela kredytowego pozostaje względnie stabilna. W okresie I-IX br. odnotowano marginalny wzrost stanu kredytów zagrożonych (o 0,1 mld zł, tj. o 0,2%), ale po części był to efekt wyłączenia z bazy danych SK Banku. Gdyby nie to zdarzenie to przyrost stanu kredytów zagrożonych byłby wyższy (około 1,5 mld zł). Udział kredytów zagrożonych w portfelu uległ obniżeniu (z 6,6% na koniec ub.r. do 6,4% na koniec września br.), przy czym w związku ze wskazanym wyłączeniem z bazy danych SK Banku, odnotowano znaczące zmniejszenie udziału kredytów zagrożonych w portfelu banków spółdzielczych (z 8,1% na koniec ub.r. do 6,9% na koniec września br.).

W okresie I-IX br. odnotowano umiarkowany wzrost stanu zagrożonych kredytów mieszkaniowych (o 0,5 mld zł, tj. o 4,2%) oraz ich udziału w portfelu (z 2,8% na koniec ub.r. do 2,9% na koniec września br.). W okresie tym odnotowano też zwiększenie stanu kredytów opóźnionych w spłacie powyżej 30 dni (o 0,3 mld zł), choć ich udział w portfelu pozostał stabilny (2,7%). W kontekście relatywnie wysokiej jakości kredytów mieszkaniowych na tle innych portfeli, UKNF stale podkreśla, że portfel kredytów mieszkaniowych generuje szereg rodzajów potencjalnego ryzyka, które może zmaterializować się w przyszłości. W szczególności trzeba mieć na uwadze dominującą rolę tych kredytów w bilansie sektora bankowego, wysoki udział kredytów walutowych, wysokie LTV części portfela kredytowego, ograniczoną płynność na rynku nieruchomości, niedoskonałe bazy danych o rynku nieruchomości i sytuacji finansowej klientów oraz kwestie społeczne i prawne związane z realizacją zabezpieczeń. Dlatego też banki posiadające istotny portfel kredytów o niekorzystnych parametrach powinny zabezpieczyć związane z nim ryzyko m.in. za pomocą dodatkowego kapitału, który pokryłby koszty materializacji ryzyka w przypadku realizacji niekorzystnych scenariuszy. Jednocześnie w ramach dokonywanych analiz i przeglądów UKNF stale zwraca bankom uwagę

na konieczność pełnego wcielenia do praktyki bankowej postanowień Rekomendacji S (w szczególności w zakresie odpowiedniego uwzględniania ryzyka stopy procentowej, minimalnych kosztów utrzymania, długości okresu kredytowania). Mając na uwadze ryzyko związane z portfelem kredytów mieszkaniowych, jak też niezadowolające dostosowanie do postanowień Rekomendacji S, KNF nałożyła w ubiegłym roku na niektóre banki dodatkowy wymóg kapitałowy (w październiku br. KNF dokonała ich aktualizacji), jak też wydała bankom szereg zaleceń związanych z ich polityką kredytową, których realizacja podlega stałej weryfikacji.

Jakość kredytów konsumpcyjnych pozostała względnie stabilna. W okresie I-IX br. odnotowano umiarkowany wzrost stanu zagrożonych kredytów konsumpcyjnych (o 0,9 mld zł, tj. o 5,4%) oraz kredytów opóźnionych w spłacie powyżej 30 dni (o 1,0 mld zł, tj. o 5,6%), ale ze względu na zbliżoną dynamikę wzrostu akcji kredytowej, udział kredytów zagrożonych i opóźnionych w spłacie powyżej 30 dni nie uległ zmianie (na koniec września br. wynosił odpowiednio 12,0% i 12,3%).

Jakość pozostałych kredytów dla gospodarstw domowych pozostała stabilna. W okresie I-IX br. stan kredytów zagrożonych w portfelu tych kredytów nie uległ zmianie, co w połączeniu ze wzrostem stanu kredytów ogółem, spowodowało obniżenie ich udziału w portfelu (z 10,7% na koniec ub.r. do 10,3% na koniec września br.).

W okresie I-IX br. odnotowano poprawę jakości kredytów dla przedsiębiorstw, wyrażającą się zmniejszeniem stanu kredytów zagrożonych (-1,2 mld zł, tj. -3,7%) oraz zmniejszeniem ich udziału w portfelu (z 10,3% na koniec ub.r. do 9,4% na koniec września br.). Należy jednak mieć na uwadze, że ten korzystny obraz w znacznym stopniu wynikał ze wskazanego już wyłączenia z bazy danych SK Banku. Gdyby nie to zdarzenie, odnotowano by jedynie marginalny spadek stanu kredytów zagrożonych.

Silny wzrost portfela papierów skarbowych

W okresie I-IX br. odnotowano znaczny wzrost stanu najpłynniejszych aktywów (o 43,5 mld zł, tj. o 9,8%) oraz wzrost ich udziału w sumie bilansowej (z 27,8% na koniec ub.r. do 29,3% na koniec września br.). Przyrost dotyczył głównie portfela papierów skarbowych (o 58,1 mld zł, tj. o 29,3%) i wystąpił przede wszystkim w podmiotach, które od lutego br. podlegają ustawie podatku od niektórych instytucji finansowych. W związku z tym należy stwierdzić, że banki te dokonały zmian w strukturze swoich bilansów w celu obniżenia kwoty podatku, gdyż zgodnie z ustawą papiery skarbowe pomniejszają podstawę opodatkowania. Dzięki dokonaniu tej operacji banki zmniejszą podatek o około 0,2 mld zł, w stosunku do sytuacji, gdyby nie dokonały zmian w strukturze aktywów (przy założeniu, że banki utrzymają do końca br. powiększony stan papierów skarbowych).

Umiarkowany wzrost zobowiązań i kapitałów

W okresie I-IX br. odnotowano umiarkowany wzrost stanu zobowiązań sektora bankowego (o 61,4 mld zł, tj. o 4,3%; skorygowany o 59,3 mld zł, tj. 4,2%) i kapitałów (o 8,4 mld zł; 4,8%).

Pomimo obaw związanych z rekordowo niskimi stopami procentowymi utrzymuje się wysokie tempo wzrostu depozytów sektora niefinansowego, a odnotowany w okresie I-IX br. przyrost stanu tych depozytów (o 37,9 mld zł, tj. o 3,3%; skorygowany o 37,5 mld zł, tj. 4,0%) był zbliżony do odnotowanego w analogicznym okresie ub.r. Przyrost wynikał ze wzrostu stanu depozytów gospodarstw domowych (o 37,9 mld zł, tj. o 5,7%), podczas gdy stan depozytów przedsiębiorstw obniżył się (-2,5 mld zł, tj. -1,1%). W strukturze terminowej depozytów uwagę zwraca dalszy wzrost udziału depozytów bieżących (z 54,1% na koniec ub.r. do 56,2% na koniec września br.) kosztem depozytów terminowych, co wynika z rekordowo niskiego oprocentowania depozytów terminowych. W kontekście możliwości dalszego wzrostu bazy depozytowej, wyzwaniem dla banków pozostaje środowisko niskich stóp procentowych, które wpływa na zmniejszenie skłonności do oszczędzania w bankach oraz prowadzi do poszukiwania alternatywnych form oszczędności i

inwestycji, a zarazem powoduje zmniejszenie przyrostu depozytów z tytułu odsetek od już złożonych lokat. Z drugiej strony, niskie stopy procentowe sprzyjają ożywieniu gospodarki, co przekłada się na poprawę sytuacji na rynku pracy (w tym wzrost wynagrodzeń) oraz sytuacji finansowej przedsiębiorstw, a to z kolei przekłada się na zwiększenie oszczędności w bankach. Na podstawie obserwacji ostatnich okresów, wydaje się, że ten drugi aspekt zdaje się jak dotychczas przeważać. Dodatkowo należy mieć na uwadze wejście w życie ustawy o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci (Program „Rodzina 500+”), co powinno prowadzić do wzrostu depozytów części gospodarstw domowych i tym samym mieć pozytywny wpływ na bazę depozytową.

W okresie I-IX br. odnotowano zmniejszenie stanu depozytów oraz kredytów sektora finansowego (-11,5 mld zł, tj. -4,4%; skorygowany -12,6 mld zł, tj. -4,8%), choć w długim okresie stan tych środków można uznać za relatywnie stabilny. Względna stabilizacja stanu tych środków, prowadzi do systematycznego zmniejszenia ich udziału w strukturze zobowiązań i sumie bilansowej (na koniec września br. stanowiły one 16,6% ogółu zobowiązań oraz 14,8% sumy bilansowej).

Podobnie jak w latach ubiegłych na początku roku odnotowano silny wzrost stanu depozytów sektora budżetowego (na koniec września br. ich stan był o 38,0 mld zł, tj. o 78,6% wyższy niż na koniec ub.r.), ale napływ tych środków ma charakter okresowy i jest bardzo silnie skoncentrowany, w rezultacie czego rola tych środków w finansowaniu działalności banków pozostaje ograniczona.

W okresie I-IX br. odnotowano wzrost stanu emisji własnych (o 7,6 mld zł, tj. o 13,2%), przy czym znaczna część tego przyrostu wynikała z emisji listów zastawnych przez banki hipoteczne. W okresie tym odnotowano też wzrost stanu zobowiązań podporządkowanych (o 1,6 mld zł, tj. o 23,3%). Pomimo wzrostu stanu tych środków ich rola w finansowaniu działania sektora pozostaje niewielka (na poziomie jednostkowych banków źródła te mogą jednak mieć istotne znaczenie).

W okresie I-IX br. stan środków nierezydentów zmniejszył się (-9,0 mld zł, tj. -3,8%; skorygowany -10,2 mld zł, tj. -4,3%). W długim okresie stan tych środków pozostaje jednak względnie stabilny, a zmiany stanu wynikają z wahań złotego, skali operacji skarbowych dokonywanych przez poszczególne banki oraz zmian strategii działania banków. Konsekwencją względnej stabilizacji jest stopniowe zmniejszanie udziału tych środków w strukturze zobowiązań oraz w sumie bilansowej (na koniec września br. odpowiednio 15,4% i 13,7%), co sprzyja zwiększeniu stabilności sektora bankowego.

W otoczeniu banków utrzymuje się szereg źródeł ryzyka

Utrzymujące się ożywienie gospodarki przekłada się na poprawę warunków działania sektora bankowego, choć środowisko niskich stóp procentowych stanowi dla banków wyzwanie. Dodatkowo należy mieć na uwadze, że w br. obserwowane jest wyraźne obniżenie tempa wzrostu gospodarki, a w otoczeniu zewnętrznym polskiej gospodarki znajduje się szereg czynników ryzyka, które mogą wpływać niekorzystnie na polską gospodarkę, a w konsekwencji i sytuację sektora bankowego. W szczególności należy mieć na uwadze niepewność wynikającą z wyników referendum przeprowadzonego w W. Brytanii w sprawie wyjścia tego kraju z UE, niepewność związaną z dalszymi działaniami głównych banków centralnych, jak też obawy o obniżenie tempa wzrostu największych gospodarek. Realizacja niekorzystnych scenariuszy może wywierać negatywną presję na postawy przedsiębiorstw i konsumentów, co ostatecznie może doprowadzić do obniżenia tempa wzrostu w krajach UE i wywrzeć negatywną presję na polską gospodarkę.

Źródłem niepewności i potencjalnego ryzyka są również zmiany o charakterze regulacyjnym, które mogą oddziaływać zarówno pozytywnie, jak i negatywnie na działalność banków. Wydaje się jednak, że w przypadku większości tych czynników banki mają możliwość adaptacji, w krótkim lub średnim okresie. Głównym ryzykiem pozostaje kwestia ewentualnego ustawowego rozwiązania kwestii walutowych kredytów mieszkaniowych, która w przypadku realizacji skrajnych wariantów mogłaby doprowadzić do destabilizacji sektora bankowego.

1. POZYCJA KAPITAŁOWA

Wzrost funduszy sektora bankowego

Tabela 1. Fundusze własne i kwota ekspozycji na ryzyko

	Wartość (mld zł)				Zmiana w 2016	
	09/15	12/15	06/16	09/16	mld zł	%
Fundusze własne	158,3	159,1	170,4	172,7	13,5	8,5%
- kapitał Tier I	145,9	146,2	154,6	157,4	11,1	7,6%
kapitał podstawowy Tier I	145,7	146,2	154,5	157,3	11,1	7,6%
kapitał dodatkowy Tier I	0,3	0,1	0,1	0,1	0,0	-14,2%
- kapitał Tier II	12,4	12,9	15,9	15,3	2,4	18,9%
Łączna kwota ekspozycja na ryzyko	985,8	975,8	980,2	980,1	4,3	0,4%
- kredytowe, kontrahenta, rozmycia oraz dostaw	874,9	865,8	869,3	869,0	3,3	0,4%
- operacyjne	82,0	80,2	78,6	78,5	-1,7	-2,1%
- pozostałe ³	28,9	29,8	32,3	32,5	2,7	9,0%

W okresie I-IX br. doszło do znacznego wzmocnienia bazy kapitałowej – na koniec września br. fundusze własne sektora bankowego wynosiły 172,7 mld zł i były o 13,5 mld zł, tj. o 8,5% wyższe od funduszy na koniec ub.r. Obserwowany wzrost wynikał głównie z zatrzymania w bankach ponad połowy zysków wypracowanych w ub.r., nowych emisji akcji oraz wyłączenia ze sprawozdawczości SK Banku, który w końcu ub.r. wykazał relatywnie wysokie ujemne fundusze własne.

Na koniec okresu wszystkie banki komercyjne spełniały wymóg posiadania minimalnego kapitału założycielskiego na poziomie 5 mln EUR. Natomiast w przypadku banków spółdzielczych trzy z nich nie spełniało minimalnych wymagań określonych w ich przypadku na poziomie 1 mln EUR.

Łączna kwota ekspozycji na ryzyko uległa zwiększeniu jedynie o 4,3 mld zł, tj. o 0,4%, głównie za sprawą wzrostu ekspozycji na ryzyko kredytowe.

Miary adekwatności kapitałowej na względnie zadowalających poziomach

Tabela 2. Współczynniki kapitałowe

	Wartość współczynnika				Udział w aktywach sektora (%)			
	09/15	12/15	06/16	09/16	09/15	12/15	06/16	09/16
Współczynnik kapitału Tier I (T1)								
Sektor	14,8	15,0	15,8	16,1				
Banki komercyjne	14,8	15,2	15,7	16,1				
Banki spółdzielcze	14,5	12,5	16,2	16,0				
Łączny współczynnik kapitałowy (TCR)								
Sektor	16,1	16,3	17,4	17,6				
Banki komercyjne	16,1	16,5	17,4	17,7				
Banki spółdzielcze	15,6	13,7	17,4	17,1				
Rozkład banków względem wysokości łącznego współczynnika kapitałowego (liczba banków)								
poniżej 8%	-	2	1	1	-	0,1%	0,0%	0,0%
8-12%	31	28	13	15	2,0%	1,8%	1,6%	1,6%
12% i więcej	569	569	583	581	96,0%	96,1%	96,5%	96,4%
Banki niespełniające wymagań CRR lub zaleceń KNF (liczba banków i udział)								
niespełniające wymagań CRR	1	3	3	3	1,0%	1,2%	0,3%	0,3%
niespełniające zaleceń KNF	33	34	20	36	2,1%	10,2%	3,2%	2,1%

³ Kategoria ta obejmuje łączną kwotę ekspozycji na ryzyko z tytułu ryzyka pozycji, ryzyka walutowego i ryzyka cen towarów, stałych kosztów pośrednich, dużych ekspozycji w portfelu handlowym, rozliczenia/dostawy oraz innych ekspozycji na ryzyko.

Według stanu na koniec września br. sektor bankowy traktowany jak jeden bank spełniał minimalne wymagania regulacyjne określone w tzw. pakiecie CRD IV/CRR⁴ - współczynnik kapitału podstawowego Tier I wynosił 16,0%, współczynnik kapitału Tier I 16,1%, a łączny współczynnik kapitałowy 17,6%.

Obserwowany w br. wzrost współczynników kapitałowych wynikał ze wzrostu funduszy własnych przy niewielkim wzroście łącznej kwoty ekspozycji na ryzyko, jak też wskazanego już wyłączenia ze sprawozdawczości SK Banku, którego upadłość w końcu ub.r. spowodowała silne pogorszenie miar adekwatności w sektorze banków spółdzielczych.

Na koniec września br. trzy banki spółdzielcze nie spełniały minimalnych poziomów współczynników kapitałowych określonych pakiecie CRD IV/CRR (ich udział w aktywach sektora wynosił 0,3%). Jednocześnie jeden bank komercyjny oraz trzydzieści pięć banków spółdzielczych nie spełniało zaleceń KNF w sprawie minimalnych poziomów współczynników kapitałowych (ich udział w aktywach sektora wynosił 2,1%), tj. współczynnika kapitału Tier I oraz łącznego współczynnika kapitałowego na poziomie nie niższym niż odpowiednio 10,25% oraz 13,25% łącznej kwoty ekspozycji na ryzyko powiększonych o tzw. „domiar”. Pomimo, że udział tych banków w aktywach sektora bankowego jest niski, to sam fakt występowania tego zjawiska należy uznać za niekorzystny.

Wskaźniki dźwigni finansowej na zadowalających poziomach

Zgodnie z zaleceniami KNF w sprawie polityki dywidendowej, KNF oczekuje, że wskaźnik dźwigni finansowej w bankach dokonujących wypłaty dywidendy powinien być wyższy od 5%. Na koniec września br. tylko dwa banki komercyjne oraz dziewięć banków spółdzielczych nie spełniało oczekiwań nadzoru w tym zakresie.

Rekomendowane utrzymanie mocnej bazy kapitałowej

Pomimo relatywnie zadowalającej sytuacji bieżącej rekomendowane jest utrzymanie mocnej bazy kapitałowej, a w przypadku niektórych banków jej dalsze wzmocnienie, co wynika z poziomu ryzyka już zakumulowanego w bilansach banków, jak też źródeł potencjalnego ryzyka znajdujących się w otoczeniu banków i polskiej gospodarki. Jednocześnie banki posiadające istotne ekspozycje na rynku walutowych kredytów dla gospodarstw domowych zabezpieczonych hipotecznie, muszą liczyć się z aktualizacją zaleceń w sprawie dodatkowego wymogu kapitałowego na pokrycie ryzyka związanego z portfelem tych kredytów. Ponadto niektóre z banków muszą liczyć się z zaliczeniem ich do grupy tzw. innych instytucji o znaczeniu systemowym i nałożenia na nich dodatkowego bufora kapitałowego (po uwzględnieniu opinii KSF w listopadzie br. KNF zaliczyła do tej grupy 12 banków i nałożyła na nie stosowne bufory).

W kontekście zwiększania bazy kapitałowej, należy mieć na uwadze obniżenie możliwości tworzenia kapitałów w drodze akumulacji zysków, co wynika z malejącej zyskowności sektora bankowego na skutek ograniczenia źródeł dochodów, niskich stóp procentowych, rosnących obciążeń na rzecz BFG, jak też uchwalenia ustawy o podatku od niektórych instytucji finansowych. Malejąca zyskowność sektora może też zmniejszyć skłonność inwestorów do inwestowania w banki, co niektórym podmiotom może ograniczać możliwości pozyskania kapitału na rynku.

---

⁴ Zgodnie z art. 92 CRR banki zobowiązane są utrzymywać współczynnik kapitału podstawowego Tier I, współczynnik kapitału Tier I oraz łączny współczynnik kapitałowy na poziomie nie niższym niż odpowiednio 4,5%; 6,0% i 8,0% łącznej kwoty ekspozycji na ryzyko.

2. POZYCJA PŁYNNOSCIOWA

Zadawalająca sytuacja w zakresie bieżącej płynności banków

Tabela 3. Wybrane miary płynności⁵

	Wartość (mld zł)				Zmiana w 2016	
	09/15	12/15	06/16	09/16	mld zł	%
Podstawowa rezerwa płynności	306,3	273,9	281,6	284,3	10,5	3,8%
Uzupełniająca rezerwa płynności	184,1	199,4	222,4	212,9	13,5	6,8%
Środki obce niestabilne	366,2	315,6	363,8	358,5	42,8	13,6%
Luka płynności krótkoterminowej	124,2	157,6	140,2	138,8	-18,9	-12,0%
Współczynnik płynności krótkoterminowej	1,34	1,50	1,39	1,39	x	x
Środki obce stabilne	1 076,0	1 117,3	1 161,4	1 172,4	55,1	4,9%
Kredyty dla sektora niefinansowego	916,3	921,9	954,8	964,4	42,5	4,6%
Depozyty sektora niefinansowego	894,8	938,8	969,6	976,7	37,9	4,0%
Nadwyżka/niedobór depozytów	-21,6	16,9	14,9	12,3	x	x
Relacja kredyty/depozyty	102,4%	98,2%	98,5%	98,7%	x	x

Przestrzeganie postanowień uchwały KNF nr 386/2008 pozostaje zadawalające. Liczba naruszeń uchwały pozostaje niewielka i dotyczy podmiotów mających marginalne znaczenie w skali systemu.

Podstawowe miary płynności pozostają względnie stabilne w długim okresie i utrzymują się na zadawalających poziomach. Wprawdzie w okresie I-IX br. odnotowano zmniejszenie dodatniej luki płynności (do 138,8 mld zł) i obniżenia współczynnika płynności krótkoterminowej (do 1,39), ale nadal pozostaje on na poziomie znacznie przekraczającym wymagane minimum (1,00).

Wszystkie banki komercyjne spełniały obowiązującą normę LCR na poziomie 70%, a w przypadku banków spółdzielczych tylko 7 jej nie spełniało, ale 6 z nich było członkami IPS i miało zgodę KNF na stosowanie grupowej normy LCR, która była spełniona. Jednocześnie w przypadku większości podmiotów, wskaźnik LCR przekraczał określony w CRR docelowy minimalny poziom (LCR = 100%), który będzie obowiązywać od 2018 r.

Relacja kredytów dla sektora niefinansowego do depozytów tego sektora, pośrednio określająca skalę zapotrzebowania na środki z rynku finansowego, pozostaje na poziomie równowagi (98,7%).

Zalecane działania zwiększające stabilność źródeł finansowania

Pomimo zadawalającej sytuacji w zakresie bieżącej płynności, stale zalecane są działania zmierzające do wzrostu stabilności źródeł finansowania oraz realizacji strategii, które będą dobrze wkomponowane w uwarunkowania zewnętrzne. W szczególności pożądana jest dalsza dywersyfikacja źródeł finansowania oraz wydłużanie terminów wymagalności zobowiązań.

⁵ Od listopada 2015 r. do oddziałów instytucji kredytowych nie mają zastosowania przepisy uchwały KNF nr 386/2008. W związku z tym, dla celów raportu dokonano korekty danych za okres od grudnia 2013 r. do grudnia 2015 r. usuwając z tego okresu dane dotyczące oddziałów instytucji kredytowych (w zakresie podstawowej i uzupełniającej rezerwy płynności, środków obcych stabilnych i niestabilnych oraz luki i współczynnika płynności krótkoterminowej).

3. WYNIKI FINANSOWE

Marginalny wzrost wyników dzięki sprzedaży udziałów w VISA Europe Limited

Tabela 4. Wybrane elementy rachunku wyników sektora bankowego

	Wartość (mln zł)		Zmiana		Wynik w czterech ostatnich kwartałach			
	09/2015	09/2016	mln zł	%	IV/15	I/16	II/16	III/16
Wynik działalności bankowej	41 560	45 535	3 976	9,6%	14 399	14 196	16 908	14 431
- wynik z tytułu odsetek	26 103	28 397	2 294	8,8%	9 274	9 192	9 352	9 852
- wynik z tytułu opłat i prowizji	10 070	9 492	-577	-5,7%	3 247	3 127	3 150	3 215
- pozostałe pozycje	5 387	7 646	2 259	41,9%	1 878	1 877	4 406	1 363
Koszty działania	20 939	23 836	2 897	13,8%	9 727	7 738	8 034	8 064
Amortyzacja	2 099	2 171	72	3,4%	756	724	726	721
Saldo rezerw i odpisów (ujemne)	5 478	6 285	807	14,7%	3 992	2 173	2 088	2 024
WYNIK FINANSOWY NETTO, w tym:	11 405	11 454	49	0,4%	-218	3 202	5 119	3 133
- banki komercyjne i oddz. inst. kred.	10 962	10 942	-20	-0,2%	1 409	3 000	4 966	2 977
- banki spółdzielcze	443	512	69	15,6%	-1 627	203	153	157

Zrealizowany w okresie I-IX br. wynik netto sektora bankowego był o 49 mln zł, tj. o 0,4% wyższy niż w analogicznym okresie ub.r., przy czym poprawę wyników odnotowano w 324 podmiotach skupiających 57,0% aktywów sektora. Jednocześnie 2 banki komercyjne, 9 spółdzielczych oraz 8 oddziałów instytucji kredytowych wykazało stratę w łącznej wysokości 357 mln zł (ich udział w aktywach sektora wynosił 2,3%).

Tabela 5. Czynniki zmiany wyniku finansowego netto sektora bankowego w 2016

	Wartość (mln zł)		Wpływ na zmianę
	09/2015	09/2016	
1. Wynik działalności bankowej	41 560	45 535	
- wynik z tytułu odsetek	26 103	28 397	2 294
- wynik z tytułu opłat i prowizji	10 070	9 492	-577
- pozostały wynik działalności bankowej	5 387	7 646	2 259
2. Pozostałe przychody/koszty operacyjne (saldo) ⁶	968	1 559	591
3. Koszty działania banku	20 939	23 836	-2 897
4. Amortyzacja	2 099	2 171	-72
5. Saldo odpisów i rezerw (ujemne)	5 478	6 285	-807
6. Wynik z działalności operacyjnej (1+2-3-4-5)	14 011	14 802	
7. Wynik na operacjach nadzwyczajnych i działalności nieoperacyjnej	80	42	-38
8. Wynik brutto z działalności kontynuowanej (6+7)	14 091	14 844	
9. Obowiązkowe obciążenia	2 686	3 390	-704
10. Zysk netto z działalności kontynuowanej (8-9)	11 405	11 454	
11. Wynik netto z działalności zaniechanej	0	0	0
12. Wynik finansowy netto (10+11)	11 405	11 454	49

Poprawa wyniku finansowego netto nastąpiła na skutek wzrostu wyniku odsetkowego, pozostałego wyniku działalności bankowej oraz salda pozostałych przychodów i kosztów operacyjnych. W przeciwnym kierunku oddziaływało obniżenie wyniku z tytułu opłat i prowizji, wzrost kosztów działania oraz wzrost ujemnego salda odpisów i rezerw. Trzeba przy tym zaznaczyć, że od lutego br. wyniki części banków znajdowały się pod silną presją uchwalenia ustawy o podatku od niektórych instytucji finansowych, co oddziaływało w kierunku ich obniżenia. Z drugiej strony, w II kwartale br. doszło do rozliczenia sprzedaży udziałów w VISA Europe

⁶ Uwzględnia się tu również wynik z tytułu korekt wartości godziwej w rachunkowości zabezpieczeń i wynik z tytułu zaprzestania ujmowania składników aktywów innych niż przeznaczone do sprzedaży.

Limited, co oddziaływało w kierunku poprawy wyników części banków, a ze względu na skalę dochodów wpłynęło również na poprawę wyników całego sektora bankowego.

**Znaczny wzrost wyniku odsetkowego
Obniżenie wyniku z tytułu opłat i prowizji
Silny wzrost pozostałego wyniku działalności bankowej dzięki sprzedaży VISA Europe**

Poprawa wyniku odsetkowego (o 2 294 mln zł; 8,8%) nastąpiła dzięki zmianom dokonany w polityce depozytowo-kredytowej polegającym na obniżeniu oprocentowania depozytów, przy jednoczesnym zwiększeniu oprocentowania części kredytów w rezultacie podniesienia marż banków⁷. W rezultacie dokonanych zmian odnotowano wzrost przychodów odsetkowych (o 1 195 mln zł; 3,0%), przy jednoczesnym obniżeniu kosztów odsetkowych (-1 099 mln zł; -8,4%). Zwiększeniu przychodów sprzyjał też wzrost wolumenów biznesowych w niektórych obszarach. Wzrost przychodów odsetkowych dotyczył większości pozycji, przy czym w ujęciu wartościowym w największym stopniu wzrosły przychody z tytułu kredytów konsumpcyjnych (o 502 mln zł; 4,9%), kredytów mieszkaniowych (o 274 mln zł; 4,0%), instrumentów dłużnych (o 251 mln zł; 5,6%) oraz kredytów dla przedsiębiorstw (o 224 mln zł; 4,7%). W mniejszym stopniu zwiększyły się przychody z tytułu należności od sektora finansowego (o 55 mln zł; 1,5%) oraz pozostałych kredytów dla gospodarstw domowych (o 35 mln zł; 0,8%). Z kolei zmniejszenie kosztów odsetkowych dotyczyło przede wszystkim odsetek płaconych z tytułu zgromadzonych depozytów gospodarstw domowych (-849 mln zł; -13,2%), a w mniejszym stopniu z tytułu zobowiązań wobec sektora finansowego (-185 mln zł; -4,7%) oraz depozytów sektora przedsiębiorstw (-171 mln zł; -8,7%).

Obniżenie wyniku z tytułu opłat i prowizji (-577 mln zł; -5,7%) wynikało ze zmniejszenia w części banków przychodów z tytułu sprzedaży ubezpieczeń, przychodów z tytułu udzielonych kredytów i pożyczek, przychodów z tytułu obsługi rachunków bankowych oraz kart bankowych, jak też zmniejszenia przychodów z tytułu operacji papierami wartościowymi, obsługi funduszy inwestycyjnych i emerytalnych oraz zarządzania aktywami, etc.

Z kolei silny wzrost wyniku z pozostałej działalności bankowej (o 2 259 mln zł; 41,9%) to przede wszystkim wynik wskazanego już rozliczenia sprzedaży udziałów w VISA Europe Limited (w rezultacie tej transakcji banki odnotowały dodatkowy dochód w łącznej wysokości 2 465 mln zł). Należy jednak mieć na uwadze, że jest to zdarzenia o charakterze jednorazowym. Gdyby nie to zdarzenie wyniki sektora bankowego byłyby znacznie niższe (o około 20%) od zrealizowanych w analogicznym okresie ub.r.

Wzrost wyniku z tytułu pozostałych przychodów i kosztów operacyjnych

Wynik z tytułu pozostałych przychodów i kosztów uległ silnemu zwiększeniu (o 591 mln zł; 61,0%), głównie na skutek zdarzeń o charakterze jednorazowym w kilku bankach, które zwiększyły ich przychody.

---

⁷ Oprocentowanie nowo przyjmowanych (tzw. ujęcie OPN) depozytów ogółem obniżyło się z 1,6% w grudniu ub.r. do 1,4% we wrześniu br. (gospodarstw domowych z 1,8% do 1,6%, przedsiębiorstw z 1,5% do 1,3%). Oprocentowanie kredytów ogółem wzrosło z 4,8% do 4,9% (kredytów konsumpcyjnych obniżyło się z 8,0% do 7,8% ale rzeczywista stopa wzrosła z 15,3% do 15,5%; kredytów mieszkaniowych pozostało na poziomie 4,4%, a rzeczywista stopa na poziomie 4,6%, kredytów dla przedsiębiorstw uległo marginalnemu obniżeniu z 3,6% do 3,5%).

Znacznym wzrost kosztów działania na skutek wprowadzenia podatku od aktywów

W okresie I-IX br. odnotowano znaczny wzrost kosztów działania (o 2 897 mln zł; 13,8%), który wynikał przede wszystkim z uchwalenia ustawy o podatku od niektórych instytucji finansowych w rezultacie czego 18 banków zapłaciło dodatkowy podatek (w łącznej wysokości 2 331 mln zł). W okresie tym odnotowano też wzrost kosztów pracowniczych (o 576 mln zł; 5,1%), co wynikało głównie z przejęcia przez jeden z oddziałów instytucji kredytowej innej spółki z grupy kapitałowej. Inne pozycje kosztów wzrosły w umiarkowanym stopniu lub też uległy redukcji. W szczególności odnotowano wzrost wydatków na informatykę (o 98 mln zł; 7,9%) oraz wpłat na rzecz BFG (o 51 mln zł; 3,1%). Z drugiej strony odnotowano obniżenie wydatków na marketing (-92 mln zł; -10,9%) oraz opłat z tytułu czynszów (-37 mln zł; -1,8%).

Koszty amortyzacji uległy ograniczonemu zwiększeniu (o 72 mln zł; 3,4%).

Konsekwencją znacznego wzrostu kosztów działania było pogorszenie efektywności działania mierzonej ich udziałem w wyniku działalności bankowej i saldzie pozostałych dochodów i kosztów (z 54,2% w ub.r. do 55,2% w br.).

Znacznym wzrost ujemnego salda odpisów i rezerw

Tabela 6. Saldo odpisów i rezerw

	Wartość (mln zł)		Zmiana		Wynik w czterech ostatnich kwartałach			
	09/2015	09/2016	mln zł	%	IV/15	I/16	II/16	III/16
Saldo odpisów i rezerw, w tym:	-5 478	-6 285	-807	14,7%	-3 992	-2 173	-2 088	-2 024
- banki komercyjne i oddz. inst. kred.	-5 145	-5 967	-822	16,0%	-2 300	-2 098	-1 978	-1 890
- banki spółdzielcze	-333	-318	15	-4,5%	-1 691	-75	-110	-134
1/ Odpisy z tytułu aktywów finansowych	-5 229	-5 290	-61	1,2%	-3 315	-1 530	-1 892	-1 868
Gospodarstwa domowe	-3 489	-3 633	-144	4,1%	-1 267	-1 069	-1 265	-1 299
- kredyty konsumpcyjne	-1 543	-1 960	-417	27,0%	-641	-589	-643	-728
- kredyty mieszkaniowe	-812	-754	59	-7,2%	-273	-212	-273	-269
- pozostałe kredyty	-1 134	-920	214	-18,9%	-353	-269	-349	-302
Przedsiębiorstwa	-1 700	-1 603	97	-5,7%	-1 997	-433	-619	-550
Pozostałe podmioty	-40	-55	-14	35,3%	-52	-28	-8	-19
2/ Rezerwy ⁸	-409	-768	-359	87,7%	-638	-280	-331	-157
3/ Odpisy z tytułu aktywów niefinansowych	-45	-318	-273	613,5%	-270	-310	2	-10
4/ IBNR ⁹ /Ryzyko ogólne	205	91	-114	-55,5%	232	-53	133	12

W okresie I-IX br. odnotowano znaczny wzrost ujemnego salda odpisów i rezerw (o 807 mln zł; 14,7%). Wynikało to głównie ze wzrostu ujemnego salda z tytułu kredytów konsumpcyjnych (o 417 mln zł), zwiększenia rezerw (o 359 mln zł) oraz odpisów z tytułu aktywów niefinansowych (o 273 mln zł) w związku z korektą wyceny aktywów w jednym z banków. W mniejszym stopniu w kierunku wzrostu ujemnego salda odpisów i rezerw oddziaływało pogorszenie wyniku z tytułu IBNR (o 114 mln zł) oraz wzrost odpisów z tytułu należności od pozostałych podmiotów. Z drugiej strony odnotowano obniżenie ujemnego salda odpisów z tytułu pozostałych kredytów dla gospodarstw domowych (o 214 mln zł), kredytów dla przedsiębiorstw (o 97 mln zł) oraz kredytów mieszkaniowych (o 59 mln zł).

⁸ Zmiana stanu rezerw tworzonych z tytułu: restrukturyzacji, spraw spornych (w tym podatkowych), emerytur i świadczeń pracowniczych (również dla byłych pracowników), zobowiązań pozabilansowych (finansowych i gwarancyjnych), innych umów rodzajnych obciążenia, pozostałych rezerw.

⁹ Poniesione, ale niewykazywane straty (IBNR) (MSR)/Rezerwa na ryzyko ogólne (PSR).

Wzrost ujemnego salda odpisów i rezerw doprowadził do wzrostu jego udziału w osiągniętych wynikach (z 12,9% w ub.r. do 13,3% w br.).

Pogorszenie większości miar efektywności działania

Tabela 7. Wybrane miary efektywności działania

	SEKTOR			Banki komercyjne			Banki spółdzielcze		
	09/14	09/15	09/16	09/14	09/15	09/16	09/14	09/15	09/16
Koszty/dochody (C/I)	50,38	54,17	55,22	48,41	52,38	53,26	67,27	71,37	69,76
Wynik odsetkowy/średnie aktywa (NIM)	2,57	2,22	2,30	2,54	2,19	2,29	3,37	2,96	2,84
Wynik netto / średnie aktywa (ROA)	1,18	0,97	0,93	1,21	1,00	0,95	0,87	0,55	0,60
Wynik netto / średnie fundusze (ROE)	10,96	9,03	8,56	10,91	9,03	8,52	8,60	5,43	6,30

Obserwowane zmiany doprowadziły do pogorszenia większości podstawowych miar efektywności działania. W szczególności odnotowano wzrost wskaźnika kosztów (z 54,2 w okresie I-IX ub.r. do 55,2 w analogicznym okresie br.), obniżenie ROA (z 1,0 do 0,9) oraz ROE (z 9,5 do 8,6). Z drugiej strony odnotowano poprawę marży odsetkowej (z 2,2 do 2,3).

W nadchodzących okresach wyniki banków będą pod presją czynników regulacyjnych

W kolejnych okresach, kluczowe znaczenie dla wyników banków będzie miał rozwój koniunktury w polskiej gospodarce oraz czynniki o charakterze regulacyjnym.

Do głównych czynników o charakterze regulacyjnym należy zaliczyć uchwalenie ustawy o podatku od niektórych instytucji finansowych, rosnące składki na rzecz BFG, jak też ewentualne zmiany parametrów polityki monetarnej oraz ewentualne ustawowe rozwiązanie kwestii walutowych kredytów mieszkaniowych dla gospodarstw domowych.

4. GŁÓWNE KIERUNKI ROZWOJU

Umiarkowany wzrost skali działania sektora bankowego

Utrzymujące się ożywienie gospodarcze w połączeniu ze stabilną sytuacją przedsiębiorstw, poprawą sytuacji na rynku pracy, poprawą nastrojów przedsiębiorstw i konsumentów, jak też środowisko rekordowo niskich stóp procentowych sprzyjały umiarkowanemu wzrostowi skali działania sektora bankowego w niektórych obszarach.

Suma bilansowa sektora zwiększyła się z 1 600,0 mld zł na koniec ub.r. do 1 669,7 mld zł na koniec września br., czyli o 69,8 mld zł, tj. o 4,4% (rok/rok o 60,7 mld zł, tj. o 3,8%), a po wyeliminowaniu wpływu zmian kursów walut względem złotego o około 66,6 mld zł, tj. o 4,2% (rok/rok o 52,8 mld zł, tj. o 3,3%). Oznacza to, że przyrost sumy bilansowej był nieco wyższy niż w analogicznym okresie ub.r. Należy przy tym dodać, że podobnie, jak w latach ubiegłych, znaczny wpływ na odnotowany przyrost miał okresowy wzrost w banku państwowym.

Głównymi obszarami przyrostu po stronie aktywów był portfel instrumentów dłużnych oraz kredyty, a po stronie zobowiązań depozyty gospodarstw domowych i sektora budżetowego.

Zmniejszenie zatrudnienia i sieci sprzedaży

Banki kontynuowały działania zmierzające do wzrostu efektywności działania w drodze optymalizacji zatrudnienia i sieci sprzedaży. Proces ten był wzmocniony przez dokonane w minionych okresach przejęcia i fuzje oraz rozwój bankowości elektronicznej. W rezultacie pomimo silnego wzrostu zatrudnienia w jednym z oddziałów instytucji kredytowych (na skutek zmian organizacyjnych w strukturach grupy macierzystej), doszło do zmniejszenia liczby zatrudnionych w sektorze bankowym (o 1,6 tys. osób) oraz sieci sprzedaży (o 243 placówki). Mając na uwadze globalne trendy należy liczyć się z tym, że proces ten będzie kontynuowany.

Koncentracja bez większych zmian

Poziom koncentracji nie uległ istotnej zmianie (udział 10-ciu największych banków w aktywach sektora nieznacznie wzrósł i na koniec września br. wynosił 70,7%, odnotowano też nieznaczny wzrost ich udziału w depozytach do 73,7%, przy jednoczesnym obniżeniu ich udziału w kredytach dla sektora niefinansowego do 69,3%).

Wzrost udziału inwestorów krajowych

W strukturze własnościowej sektora odnotowano znaczący wzrost udziału w aktywach banków kontrolowanych przez inwestorów krajowych (z 41,0% do 45,1%), ale po części wynikało to ze wskazanego wyżej okresowego przyrostu sumy bilansowej banku państwowego.

Umiarkowany wzrost akcji kredytowej

Tabela 8. Portfel kredytowy

	Wartość bilansowa brutto (mld zł)				Zmiana w 2016			
	09/15	12/15	06/16	09/16	nominalna mld zł	%	skorygowana mld zł	%
Kredyty ogółem	1 107,9	1 118,5	1 146,8	1 155,0	36,5	3,3%	33,7	3,0%
1/ Sektor finansowy	58,8	61,3	57,0	55,7	-5,7	-9,2%	-5,8	-9,4%
2/ Sektor niefinansowy	956,3	961,8	994,7	1 004,4	42,5	4,4%	40,0	4,2%
- gospodarstwa domowe	622,2	628,5	648,7	651,7	23,1	3,7%	21,3	3,4%
- przedsiębiorstwa	328,2	327,3	339,8	346,4	19,2	5,9%	18,5	5,6%
- instytucje niekomercyjne	5,9	6,0	6,1	6,3	0,3	4,2%	0,3	4,2%
3/ Sektor budżetowy	92,9	95,3	95,1	95,0	-0,4	-0,4%	-0,6	-0,6%
wg waluty								
- złote	805,3	814,1	833,3	849,9	35,8	4,4%	35,8	4,4%
- waluty	302,6	304,4	313,5	305,1	0,7	0,2%	-2,1	-0,7%

W okresie I-IX br. odnotowano umiarkowany wzrost akcji kredytowej - wartość kredytów ogółem (według wartości bilansowej brutto) zwiększyła się o 36,5 mld zł, tj. o 3,3% (rok/rok o 4,2%), a po wyeliminowaniu wpływu zmian kursów walut o około 33,7 mld zł, tj. o 3,0% (rok/rok o 3,6%). Oznacza to, że przyrost kredytów był istotnie niższy niż w analogicznym okresie ub.r. (o jedną trzecią). Wynikało to głównie ze zmniejszenia stanu kredytów dla sektora finansowego, podczas gdy w obszarze kredytów dla sektora niefinansowego odnotowano umiarkowany wzrost, a w obszarze kredytów dla sektora budżetowego nadal obserwowano stagnację.

Umiarkowany przyrost kredytów dla gospodarstw domowych

Tabela 9. Kredyty dla gospodarstw domowych

	Wartość bilansowa brutto (mld zł)				Zmiana w 2016			
	09/15	12/15	06/16	09/16	nominalna mld zł	%	skorygowana mld zł	%
Ogółem	622,2	628,5	648,7	651,7	23,1	3,7%	21,3	3,4%
1/ Kredyty mieszkaniowe	376,2	381,3	393,2	392,3	11,0	2,9%	9,3	2,4%
- złotowe	206,8	212,0	223,3	229,0	17,0	8,0%	17,0	8,0%
- walutowe	169,4	169,3	169,8	163,3	-6,0	-3,6%	-7,7	-4,5%
2/ Konsumpcyjne	137,8	140,2	145,7	148,5	8,2	5,9%	8,2	5,8%
- karty kredytowe	12,9	13,1	13,4	13,6	0,5	3,7%		
- samochodowe	4,0	4,0	4,1	4,1	0,2	4,4%		
- ratalne ¹⁰	56,1	57,3	61,3	62,5	5,1	9,0%		
- pozostałe ¹¹	64,9	65,8	66,8	68,3	2,4	3,7%		
3/ Pozostałe	108,1	107,0	109,9	110,9	3,9	3,6%	3,8	3,6%
- operacyjne	42,4	42,3	43,7	44,4	2,1	5,0%		
- inwestycyjne	32,9	33,0	33,7	33,9	1,0	2,9%		
- nieruchomości	11,1	11,2	11,2	11,3	0,1	0,8%		
- pozostałe należności	21,6	20,6	21,2	21,3	0,7	3,5%		
wg waluty								
- złote	439,4	446,3	466,1	476,1	29,8	6,7%	29,8	6,7%
- waluty	182,7	182,3	182,6	175,6	-6,7	-3,7%	-8,5	-4,6%

W okresie I-IX br. wartość portfela kredytów gospodarstw domowych w ujęciu nominalnym zwiększyła się o 23,1 mld zł, tj. o 3,7% (rok/rok o 4,7%), a po wyeliminowaniu wpływu zmian kursów walut o około 21,3 mld zł, tj. o 3,4% (rok/rok o 4,0%). Oznacza to, że przyrost stanu kredytów był wyższy niż w analogicznym okresie ub.r. (o blisko 10%).

¹⁰ Kategoria ta obejmuje również kredyty gotówkowe spłacane w ratach.

¹¹ Kategoria ta obejmuje kredyty w rachunku bieżącym oraz kredyty gotówkowe spłacane jednorazowo.

Zwiększenie stanu akcji kredytowej odnotowano we wszystkich obszarach, przy czym w ujęciu wartościowym (uwzględniając zmiany kursów walut) najwyższy przyrost odnotowano w obszarze kredytów mieszkaniowych i konsumpcyjnych, podczas gdy przyrost w obszarze pozostałych kredytów dla gospodarstw domowych (drobnych przedsiębiorców) był istotnie niższy.

Stabilnemu wzrostowi akcji kredytowej sprzyjała wyraźna poprawa sytuacji na rynku pracy, poprawa nastrojów konsumentów oraz rekordowo niskie stopy procentowe.

Stabilny wzrost kredytów mieszkaniowych
Spadek udziału kredytów walutowych
Korzystna korekta polityki kredytowej
Pożądany rozwój kredytów o stałym oprocentowaniu

W okresie I-IX br. wartość portfela kredytów mieszkaniowych zwiększyła się o 11,0 mld zł, tj. o 2,9% (rok/rok o 4,3%), a po wyeliminowaniu wpływu zmian kursów walut o około 9,3 mld zł, tj. o 2,4% (rok/rok o 3,1%). Oznacza to, że pomimo pewnego zaostrzenia polityki kredytowej banków (wzrost marż, podniesienie wymagań w zakresie minimalnych kosztów utrzymania) przyrost stanu akcji kredytowej był wyższy (o blisko 25%) niż w analogicznym okresie ub.r.

Według danych AMRON-SARFiN, w okresie I-IX br. banki udzieliły 136,5 tys. kredytów mieszkaniowych, na łączną kwotę 29,7 mld zł, a liczba czynnych umów kredytowych zwiększyła się o 44,6 tys. do 2 039,3 tys.¹² Oznacza to, że akcja kredytowa była nieco wyższa od tej jaką banki wygenerowały w analogicznym okresie ub.r. (banki udzieliły wówczas 132,6 tys. kredytów o łącznej wartości 28,7 mld zł).

Relatywnie stabilnemu rozwojowi akcji kredytowej sprzyja środowisko rekordowo niskich stóp procentowych, co z jednej strony przekłada się na wzrost zdolności kredytowej, a z drugiej skłania część gospodarstw domowych do inwestycji na rynku nieruchomości, jako alternatywnej formy oszczędzania. Rozwojowi akcji kredytowej sprzyja też względna stabilizacja cen na rynku nieruchomości. Dodatkowo popyt wzmocniony jest przez czynnik o charakterze regulacyjnym, tj. rządowy program „Mieszkanie dla Młodych”.

W kontekście obserwowanego w ostatnich latach obniżenia dynamiki akcji kredytowej należy mieć na uwadze stopniowe nasycenie rynku, pewne zaostrzenie od strony regulacyjnej związane z wprowadzeniem wymogu wkładu własnego, co w pewnym stopniu mogło ograniczyć dostęp do kredytów dla gospodarstw domowych o najsłabszej sytuacji dochodowej, jak też zwiększenie sprzedaży portfela „złych” kredytów. Jednocześnie należy mieć na uwadze, że redukcje stóp procentowych do jakich doszło w ostatnich latach (zarówno krajowych, jak i zagranicznych), powodują że w przypadku systemu równych rat spłaty (dominującego w strukturze udzielonych kredytów), następuje zwiększenie spłaty kapitału, co w konsekwencji oddziałuje w kierunku obniżenia dynamiki akcji kredytowej. Jednocześnie znaczne obniżenie wysokości miesięcznych rat spłaty kredytów złotych może skłaniać część gospodarstw domowych do dokonywania „nadpłat”, co również prowadzi do obniżenia tempa wzrostu akcji kredytowej.

W strukturze walutowej portfela kredytów mieszkaniowych obserwowano dalsze zmniejszenie udziału kredytów walutowych (z 44,4% na koniec ub.r. do 41,6% na koniec września br.), co wynika z działań

---

¹² Szerzej zob. „Ogólnopolski raport o kredytach mieszkaniowych i cenach transakcyjnych nieruchomości”, AMRON-SARFiN. Interpretując dane AMRON-SARFiN należy mieć na uwadze, że obejmują one również klientów, którzy dokonują zmiany banku finansującego, co prowadzi do zawyżenia faktycznej skali akcji kredytowej, jak też może prowadzić do błędnych wniosków w przypadku istotnych zmian w zakresie liczby i wartości tego typu operacji pomiędzy porównywanymi okresami.

nadzoru podjętych w minionych okresach skutkujących marginalizacją sprzedaży kredytów walutowych (w ostatnich kwartałach sprzedaż kredytów walutowych nie przekracza 1-2% ogółu sprzedaży kredytów). Jednocześnie utrzymujące się rekordowo niskie stopy procentowe instrumentów walutowych sprzyjają relatywnie szybkiemu obniżaniu stanu zadłużenia w walucie oryginalnej (zadłużenie z tytułu kredytów CHF zmniejszyło się z 34,9 mld CHF na koniec ub.r. do 33,2 mld CHF na koniec września br.¹³).

Mając na uwadze niewłaściwe praktyki obserwowane w obszarze udzielania kredytów mieszkaniowych, polegające m.in. na akceptowaniu przy wyliczaniu zdolności kredytowej zaniżonych kosztów utrzymania oraz niedoszacowaniu ryzyka stopy procentowej, KNF wydała bankom indywidualne zalecenia, które miały być wprowadzone nie później niż w I połowie br. Bieżący monitoring wskazuje, że banki dokonały oczekiwanej korekty.

W kontekście kredytów mieszkaniowych, należy dodać, że kredyty te cechuje bardzo długi okres ekspozycji na ryzyko, w związku z czym pożądanym/koniecznym jest rozwój kredytów mieszkaniowych o stałym oprocentowaniu (przynajmniej w okresie 10-cio letnim).

Przyspieszenie tempa wzrostu kredytów konsumpcyjnych

W okresie I-IX br. stan kredytów konsumpcyjnych zwiększył się o 8,2 mld zł, tj. o 5,9% (rok/rok o 7,7%), a po wyeliminowaniu wpływu zmian kursów walut o około 8,2 mld zł, tj. o 5,8% (rok/rok o 7,6%). Oznacza to, że przyrost akcji kredytowej był znacznie wyższy (o ponad 40%) niż w analogicznym okresie ub.r. (dane BIK wskazują na nieznaczny wzrost wartości udzielonych kredytów przy jednoczesnym zmniejszeniu liczby udzielonych kredytów).

Zwiększenie stanu portfela obserwowano we wszystkich obszarach, przy czym w ujęciu wartościowym w największym stopniu zwiększył się stan kredytów ratalnych (o 5,1 mld zł), a w mniejszym stopniu stan zadłużenia z tytułu pozostałych kredytów (o 2,4 mld zł), kart płatniczych (o 0,5 mld zł) oraz kredytów samochodowych (o 0,2 mld zł).

Zwiększeniu akcji kredytowej sprzyjała nie tylko poprawa sytuacji na rynku pracy, rekordowo niskie stopy procentowe oraz poprawa jakości kredytów, ale również modyfikacja strategii działania części banków w kierunku większego udziału krótkoterminowych kredytów detalicznych. Dodatkowym czynnikiem, który może mieć korzystny wpływ na rozwój akcji kredytowej w tym obszarze jest uruchomiony w br. Program „Rodzina 500+”, który może zwiększyć skłonność części gospodarstw domowych do zwiększenia swojego zadłużenia, jak też skłonność banków do rozszerzenia akcji kredytowej. Należy jednak mieć na uwadze, że poprawa sytuacji finansowej gospodarstw domowych, jak też Program „Rodzina 500+” mogą też prowadzić do wzrostu realizacji potrzeb konsumpcyjnych przez gospodarstwa domowe w oparciu o środki własne, zwłaszcza w przypadku zaspokajania potrzeb konsumpcyjnych o niższej wartości.

---

¹³ W szczytowym momencie we wrześniu 2009 r. stan zadłużenia w CHF wynosił 48,2 mld CHF.

Obniżenie tempa wzrostu pozostałych kredytów dla gospodarstw domowych

W okresie I-IX br. stan pozostałych kredytów dla gospodarstw domowych (głównie operacyjnych i inwestycyjnych dla drobnych przedsiębiorców) zwiększył się o 3,9 mld zł, tj. o 3,6% (rok/rok o 2,6%), a po wyeliminowaniu wpływu zmian kursów walut o około 3,8 mld zł, tj. 3,6% (rok/rok o 2,4%). Oznacza to, że przyrost akcji kredytowej był znacznie niższy od zrealizowanego w analogicznym okresie ub.r. (o ponad 40%).

Trudno jest przy tym jednoznacznie wskazać czynniki osłabienia wzrostu. Wydaje się, że można ich szukać m.in. w relatywnie wysokiej bazie (do niedawna kredyty te cechowało wysokie tempo wzrostu), jak też być może bardziej selektywnej podaży kredytu w związku z obserwowanym w minionych okresach wyraźnym wzrostem stanu kredytów zagrożonych w tym obszarze.

Obniżenie tempa wzrostu kredytów dla przedsiębiorstw

Tabela 10. Kredyty dla przedsiębiorstw

	Wartość bilansowa brutto (mld zł)				Zmiana w 2016			
	09/15	12/15	06/16	09/16	nominalna mld zł	%	skorygowana mld zł	%
Ogółem	328,2	327,3	339,8	346,4	19,2	5,9%	18,5	5,6%
1/ MSP	185,9	185,8	192,3	195,2	9,4	5,1%	9,0	4,8%
- operacyjne	67,5	65,5	68,1	69,6	4,1	6,2%		
- inwestycyjne	57,2	57,7	60,6	62,1	4,4	7,6%		
- nieruchomości	43,2	44,0	42,4	42,4	-1,6	-3,7%		
- pozostałe należności	17,9	18,5	21,2	21,1	2,6	14,3%		
2/ Duże przedsiębiorstwa	142,4	141,5	147,6	151,2	9,7	6,9%	9,5	6,7%
- operacyjne	60,2	56,6	58,5	59,9	3,3	5,9%		
- inwestycyjne	44,7	44,8	46,4	49,2	4,3	9,7%		
- nieruchomości	12,1	13,4	16,0	16,3	2,9	21,7%		
- pozostałe należności	25,4	26,6	26,6	25,8	-0,8	-3,1%		
wg waluty								
- złote	237,1	234,8	241,3	248,4	13,6	5,8%	13,6	5,8%
- waluty	91,1	92,4	98,5	98,0	5,6	6,0%	4,9	5,3%

W okresie I-IX br. stan kredytów dla przedsiębiorstw zwiększył się o 19,2 mld zł, tj. o 5,9% (rok/rok o 5,5%), a po wyeliminowaniu wpływu zmian kursów walut o około 18,5 mld zł, tj. o 5,6% (rok/rok o 5,0%). Oznacza to, że przyrost akcji kredytowej był istotnie niższy (o około 30%) od odnotowanego w analogicznym okresie ub.r.

Przyrost kredytów dokonał się zarówno w obszarze kredytów dla dużych przedsiębiorstw, jak i kredytów dla MSP, przy czym z punktu widzenia celu udzielenia kredytu wzrost akcji kredytowej obserwowano głównie w obszarze kredytów na działalność bieżącą oraz inwestycyjną.

W kolejnych okresach zachodzi szansa na dalszy wzrost akcji kredytowej, czemu sprzyja m.in. utrzymujące się ożywienie gospodarki, rekordowo niskie stopy procentowe oraz stabilizacja jakości portfela kredytowego. Jednak należy mieć też na uwadze szereg źródeł potencjalnych zagrożeń znajdujących się w otoczeniu zewnętrznym banków i przedsiębiorstw. W szczególności chodzi tu o obawy co do trwałości i siły ożywienia w strefie euro, obawy związane z wynikami referendum przeprowadzonego w W. Brytanii w sprawie wyjścia z UE, obawy wynikające z obniżenia tempa wzrostu głównych gospodarek z tzw. rynków wschodzących, jak też niepewność dotyczącą zmian o charakterze regulacyjnym. W przypadku realizacji niekorzystnych

scenariuszy może to mieć negatywny wpływ na gospodarkę krajową oraz zachowanie przedsiębiorstw i konsumentów. Dodatkowo należy mieć na uwadze, że badania NBP wskazują na systematyczny spadek zainteresowania przedsiębiorstw kredytem (pomimo wysokiej dostępności i historycznie najniższej ceny)¹⁴, co po części zapewne wynika z ogólnie dobrej sytuacji finansowej, jak też rozwoju alternatywnych form finansowania działalności.

Silny wzrost portfela papierów skarbowych

Tabela 11. Wybrane aktywa płynne

	Wartość (mld zł)				Zmiana w 2016	
	09/15	12/15	06/16	09/16	mld zł	%
Ogółem	461,9	445,2	486,1	488,8	43,5	9,8%
1/ Kasa, środki w bankach centralnych	47,7	69,1	58,9	58,7	-10,4	-15,1%
- kasa	16,1	18,1	16,6	16,1	-1,9	-10,8%
- środki w bankach centralnych	31,7	51,0	42,3	42,6	-8,5	-16,6%
2/ Należności od banków	81,0	70,1	73,6	72,8	2,7	3,8%
- rezydent	53,4	45,1	44,0	47,4	2,4	5,3%
- nierezydent	27,6	25,0	29,6	25,3	0,3	1,2%
3/ Instrumenty dłużne i kapitałowe	333,2	306,0	353,6	357,3	51,3	16,8%
- banki centralne	90,9	72,7	63,8	64,3	-8,4	-11,6%
- skarbowe	207,9	198,5	256,0	256,6	58,1	29,3%
- dłużne innych emitentów	29,0	27,9	27,4	28,4	0,4	1,6%
- instrumenty kapitałowe	5,4	7,0	6,4	8,1	1,2	16,6%

W okresie I-IX br. stan najpłynniejszych aktywów¹⁵ zwiększył się o 43,5 mld zł, tj. o 9,8%.

Silny przyrost aktywów płynnych dotyczył głównie portfela papierów skarbowych (o 58,1 mld zł, tj. o 29,3%), podczas gdy stan środków w kasach banków i NBP uległ obniżeniu, a należności od banków wzrósł w ograniczonym stopniu. Jednocześnie prawie cały przyrost papierów skarbowych wystąpił w podmiotach, które od lutego br. podlegają ustawie podatku od niektórych instytucji finansowych. W związku z tym należy stwierdzić, że banki te dokonały zmian w strukturze swoich bilansów w celu obniżenia kwoty podatku, gdyż zgodnie z ustawą papiery skarbowe pomniejszają podstawę opodatkowania. Dzięki dokonaniu tej operacji i przy założeniu, że banki utrzymają do końca br. powiększony stan papierów skarbowych banki zmniejszą podatek o około 0,2 mld zł, w stosunku do sytuacji, gdyby nie dokonały zmian w strukturze aktywów.

Silny wzrost aktywów płynnych doprowadził też do wzrostu ich udziału w sumie bilansowej (z 27,8% na koniec ub.r. do 29,3% na koniec września br.).

Stan zobowiązań dotyczących finansowania i udzielonych gwarancji względnie stabilny Zmniejszenie stanu operacji instrumentami pochodnymi

W okresie I-IX br. odnotowano nieznaczny wzrost stanu zobowiązań dotyczących finansowania udzielonych przez sektor bankowy (o 6,3 mld zł, tj. 2,4% do 272,0 mld zł), z których większość została udzielona na rzecz podmiotów sektora niefinansowego (76,6%) i wynikała z tytułu przyznanych linii kredytowych (189,3 mld zł). Jednocześnie odnotowano nieznaczne obniżenie stanu udzielonych przez banki gwarancji (-3,5 mld zł, tj. -4,5% do 75,2 mld zł).

¹⁴ Szerzej zob. „Informacja o kondycji sektora przedsiębiorstw ...”, NBP.

¹⁵ Zdefiniowanych tu, jako suma środków zgromadzonych w kasach, bankach centralnych, należności od banków oraz portfela instrumentów dłużnych i kapitałowych.

Obserwowane w br. zmiany w zakresie stóp procentowych oraz oczekiwań w zakresie ich kształtowania w przyszłych okresach, zmiany rentowności papierów skarbowych, zmiany w strukturze bilansów banków oraz zmiany kursów walut, przełożyły się na zmniejszenie stanu instrumentów pochodnych (wartość nominalna tych transakcji zmniejszyła się z 2 034,4 mld zł na koniec ub.r. do 1 834,1 mld zł na koniec września br., tj. o 9,8%). Zmniejszenie nastąpiło w obszarze transakcji stopy procentowej (nominalna wartość tych transakcji zmniejszyła się o 14,1% do 1 315,8 mld zł, głównie za sprawą spadku skali transakcji IRS, a w mniejszym stopniu FRA), podczas gdy stan transakcji walutowych uległ zwiększeniu (wzrost o 3,0% do 518,3 mld zł, głównie z tytułu wzrostu transakcji cross currency swap).

5. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA

Umiarkowany wzrost zobowiązań i kapitałów

Tabela 12. Źródła finansowania

	Wartość (mld zł)				Zmiana w 2016			
	09/15	12/15	06/16	09/16	nominalna mld zł	%	skorygowana mld zł	%
Zobowiązania	1 436,9	1 426,1	1 483,4	1 487,4	61,4	4,3%	59,3	4,2%
1/ Depozyty i kredyty sektora finansowego	266,4	259,1	252,9	247,6	-11,5	-4,4%	-12,6	-4,8%
2/ Depozyty sektora niefinansowego:	894,8	938,8	969,6	976,7	37,9	4,0%	37,5	4,0%
- gospodarstwa domowe	638,7	665,7	699,1	703,6	37,9	5,7%	37,7	5,7%
- przedsiębiorstwa	236,0	253,3	249,1	250,8	-2,5	-1,0%	-2,8	-1,1%
- instytucje niekomercyjne	20,1	19,7	21,4	22,3	2,6	13,0%	2,6	13,0%
3/ Depozyty sektora budżetowego	78,6	48,4	80,8	86,4	38,0	78,6%	37,9	78,3%
4/ Zobowiązania z tytułu własnej emisji	58,9	57,6	63,0	65,2	7,6	13,2%		
5/ Zobowiązania podporządkowane	6,1	6,7	9,2	8,2	1,6	23,3%		
6/ Pozostałe	132,1	115,5	107,8	103,3	-12,2	-10,6%		
wg waluty								
- złotowe	1 137,1	1 132,8	1 178,9	1 181,4	48,6	4,3%	48,6	4,3%
- walutowe	299,8	293,2	304,4	306,0	12,8	4,4%	10,7	3,6%
wg kraju								
- rezydent	1 181,0	1 188,1	1 244,6	1 258,5	70,3	5,9%	69,5	5,8%
- nierezydent	255,9	237,9	238,7	229,0	-9,0	-3,8%	-10,2	-4,3%
w tym środki z macierzystej grupy kapitałowej	104,4	97,5	92,2	90,2	-7,3	-7,5%		
Kapitały	172,1	173,9	178,8	182,3	8,4	4,8%		

W okresie I-IX br. stan zobowiązań sektora bankowego zwiększył się o 61,4 mld zł, tj. o 4,3% (rok/rok o 50,6 mld zł, tj. o 3,5%), a po wyeliminowaniu wpływu zmian kursów walut o około 59,3 mld zł, tj. o około 4,2% (rok/rok o 44,5 mld zł, tj. 3,1%). Wynikało to głównie z przyrostu depozytów gospodarstw domowych oraz okresowego przyrostu depozytów sektora budżetowego, a w znacznie mniejszym z przyrostu zobowiązań z tytułu emisji własnych.

W okresie tym odnotowano też umiarkowany wzrost kapitałów (o 8,4 mld zł; 4,8%).

Utrzymuje się wysokie tempo wzrostu depozytów sektora niefinansowego

Pomimo obaw związanych z rekordowo niskimi stopami procentowymi utrzymuje się wysokie tempo wzrostu depozytów sektora niefinansowego. W okresie I-IX br. stan tych depozytów zwiększył się o 37,9 mld zł, tj. o 3,3% (rok/rok o 9,2%), a po wyeliminowaniu wpływu zmian kursów walut o około 37,5 mld zł, tj. 4,0% (rok/rok o 8,9%). Oznacza to, że przyrost depozytów był zbliżony do odnotowanego w analogicznym okresie ub.r. Przyrost wynikał głównie ze wzrostu stanu depozytów gospodarstw domowych (o 37,9 mld zł, tj. o 5,7%; rok/rok o 10,2%), których tempo wzrostu uległo przyspieszeniu. Z drugiej strony, odnotowano zmniejszenie stanu depozytów przedsiębiorstw (-2,5 mld zł, tj. -1,1%; rok/rok wzrost o 6,3%), jak też obniżenie ich tempa wzrostu.

W strukturze terminowej depozytów uwagę zwraca systematyczny wzrost udziału depozytów bieżących (z 54,1% na koniec ub.r. do 56,2% na koniec września br.) kosztem depozytów terminowych, co wynika rekordowo niskiego oprocentowania depozytów terminowych.

Rozwój bazy depozytowej pozostaje pod presją rekordowo niskich stóp procentowych, które wpływa na zmniejszenie skłonności do oszczędzania w bankach oraz prowadzi do poszukiwania alternatywnych form oszczędności i inwestycji (m.in. na rynku nieruchomości i rynku kapitałowym), a zarazem powoduje zmniejszenie przyrostu depozytów z tytułu odsetek od już złożonych lokat. Z drugiej strony, niskie stopy procentowe sprzyjają ożywieniu gospodarki, co przekłada się na poprawę sytuacji na rynku pracy (w tym wzrost wynagrodzeń) oraz sytuacji finansowej przedsiębiorstw, a to z kolei przekłada się na zwiększenie oszczędności w bankach. Na podstawie obserwacji ostatnich okresów, wydaje się, że ten drugi aspekt jak dotychczas przeważa. Dodatkowo należy mieć na uwadze uchwalenie ustawy o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci (Program „Rodzina 500+”), co powinno prowadzić do wzrostu depozytów części gospodarstw domowych.

Zmniejszenie stanu depozytów i kredytów sektora finansowego

W okresie I-IX br. odnotowano zmniejszenie stanu depozytów oraz kredytów sektora finansowego o 11,5 mld zł, tj. o -4,4% (rok/rok -7,1%), a po wyeliminowaniu wpływu zmian kursów walut o około 12,6 mld zł, tj. -4,8% (rok/rok -8,1%), choć w długim okresie stan tych środków można uznać za relatywnie stabilny. Względna stabilizacja stanu tych środków, prowadzi do systematycznego zmniejszenia ich udziału w strukturze zobowiązań, a w konsekwencji i w całej sumie bilansowej (na koniec września br. stanowiły one 16,6% ogółu zobowiązań oraz 14,8% sumy bilansowej).

Z punktu widzenia kraju pochodzenia, struktura tych środków nie uległa istotnej zmianie – nadal większość stanowią środki, jakie banki otrzymały od nierezydentów (64,0% na koniec września br.).

Okresowy napływ depozytów sektora budżetowego

Podobnie, jak w latach ubiegłych, na początku roku odnotowano silny napływ lokat sektora rządowego, które lokowane są w banku państwowym. W rezultacie na koniec września br. stan tych środków był o 38,0 mld zł, tj. o 78,6% wyższy niż na koniec ub.r. (rok/rok o 9,9%). Należy jednak mieć na uwadze, że napływ tych środków ma charakter okresowy i jest bardzo silnie skoncentrowany, w rezultacie czego rola tych środków w finansowaniu działalności banków pozostaje ograniczona.

Wzrost emisji własnych i zobowiązań podporządkowanych

W okresie I-IX br. odnotowano wzrost stanu emisji własnych o 7,6 mld zł, tj. o 13,2%. Warto przy tym dodać, że znaczna część tego przyrostu wynikała z emisji listów zastawnych przeprowadzonych przez banki hipoteczne. W okresie tym odnotowano również zwiększenie o 1,6 mld zł, tj. o 23,3% stanu zobowiązań podporządkowanych dzięki pozyskaniu nowych zobowiązań przez kilka banków.

Pomimo wzrostu stanu tych środków należy mieć na uwadze, że ich rola w finansowaniu działania sektora pozostaje niewielka, a do tego źródła te charakteryzuje silna koncentracja (na poziomie jednostkowych banków źródła te mogą jednak mieć istotne znaczenie).

Zmniejszenie stanu finansowania zagranicznego

W okresie I-IX br. stan środków nierezydentów zmniejszył się o 9,0 mld zł, tj. o -3,8% (rok/rok; -10,5%), a po wyeliminowaniu wpływu zmian kursów walut o około 10,2 mld zł, tj. o -4,3% (rok/rok -11,8%). W długim okresie stan finansowania zagranicznego pozostaje jednak względnie stabilny, a zmiany stanu tych środków wynikają głównie z wahań złotego, skali operacji skarbowych dokonywanych przez poszczególne banki oraz zmian strategii działania banków (tj. wyeliminowania sprzedaży kredytów walutowych dla gospodarstw domowych oraz dążenia do zmniejszenia stopnia uzależnienia od podmiotów dominujących). Konsekwencją względnej stabilizacji jest stopniowe zmniejszanie udziału tych środków w strukturze zobowiązań oraz w sumie bilansowej (na koniec września br. udział ten wynosił odpowiednio 15,4% i 13,7%), co sprzyja zwiększeniu stabilności sektora bankowego.

Według stanu na koniec września br. 39,4% zobowiązań wobec nierezydenta pochodziło od podmiotów z macierzystej grupy kapitałowej.

Zmniejszeniu stanu zobowiązań zagranicznych towarzyszyło zmniejszenie stanu należności banków od nierezydentów (-5,0 mld zł, tj. -6,9%). W rezultacie odnotowano nieznaczne zmniejszenie ujemnej luki finansowania zagranicznego (do -161,1 mld zł) i jej udziału w sumie bilansowej (do -9,7%).

6. STRUKTURA WALUTOWA I TERMINÓW PŁATNOŚCI BILANSU

Struktura walutowa bez większych zmian

Tabela 13. Struktura walutowa bilansu sektora bankowego

	Wartość (mld zł)				Zmiana w 2016	
	09/15	12/15	06/16	09/16	mld zł	%
Aktywa						
- złotowe	1 238,9	1 230,9	1 279,5	1 301,1	70,2	5,7%
- walutowe	370,1	369,1	382,7	368,6	-0,5	-0,1%
Pasywa						
- złotowe	1 309,3	1 306,7	1 357,7	1 363,7	57,0	4,4%
- walutowe	299,8	293,2	304,4	306,0	12,8	4,4%
Niedopasowanie walutowe						
- w mld zł	-70,3	-75,8	-78,2	-62,6		
- % sumy bilansowej	-4,4%	-4,7%	-4,7%	-3,7%		

W okresie I-IX br. odnotowano marginalne zmniejszenie stanu aktywów walutowych, któremu towarzyszyło umiarkowane zwiększenie stanu aktywów złotych, co doprowadziło do zmniejszenia udziału aktywów walutowych w sumie bilansowej (do 22,1%). Po stronie pasywów odnotowano zbliżone tempo wzrostu stanu pasywów złotych i walutowych, w rezultacie czego udział pasywów walutowych pozostał na poziomie zbliżonym do końca ub.r. (18,3%). Konsekwencją obserwowanych zmian było też zmniejszenie poziomu niedopasowania walutowego sektora bankowego (do -62,6 mld zł) i jego udziału w sumie bilansowej (do -3,7%).

Finansowanie długoterminowe bez większych zmian

Tabela 14. Struktura terminowa bilansu¹⁶

	Wartość (mld zł)				Zmiana w 2016	
	09/15	12/15	06/16	09/16	mld zł	%
Aktywa	1 643,2	1 634,4	1 697,1	1 705,9	71,6	4,4%
do roku	427,9	390,7	396,1	390,5	-0,2	-0,1%
1-2 lata	146,6	142,0	159,9	166,4	24,3	17,1%
2-5 lat	343,6	350,3	379,0	386,1	35,8	10,2%
powyżej 5 lat	510,3	525,9	532,8	535,5	9,6	1,8%
bez terminu	214,9	225,4	229,3	227,4	2,1	0,9%
Pasywa	1 604,1	1 596,5	1 658,4	1 665,6	69,2	4,3%
do roku	1 166,2	1 155,2	1 201,3	1 213,3	58,1	5,0%
1-2 lata	48,1	50,8	52,8	56,1	5,3	10,4%
2-5 lat	84,7	83,3	99,3	104,2	20,9	25,1%
powyżej 5 lat	104,2	106,8	98,4	84,6	-22,3	-20,8%
bez terminu	201,0	200,3	206,6	207,4	7,1	3,5%

W okresie I-IX br. w strukturze terminowej aktywów odnotowano wzrost stanu aktywów zapadalnych w okresie powyżej 1 roku do 5 lat, co w znacznym stopniu należy łączyć ze wzrostem portfela obligacji skarbowych. Po stronie pasywów obserwowano głównie wzrost stanu zobowiązań wymagalnych do 1 roku,

¹⁶ System sprawozdawczy FINREP w zakresie struktury terminów płatności opiera się na danych w wartościach nominalnych oraz zawiera pozycję „bez określonego terminu”, co powoduje występowanie pewnych zniekształceń i niezgodności (m.in. pomiędzy sumą aktywów i pasywów). Ograniczenia te nie wpływają jednak na istotę prezentowanych zjawisk i wysnuwanych wniosków.

podczas gdy stan zobowiązań wymagalnych powyżej 1 roku uległ ograniczonemu zwiększeniu (stan zobowiązań wymagalnych powyżej 1 roku wzrósł z 241,0 mld zł na koniec ub.r. do 244,9 mld zł na koniec września br., tj. o 1,6%, ale ich udział w sumie bilansowej obniżył się do 14,7%), przy czym część tego wzrostu wynikała z osłabienia złotego.

Duże dysproporcje występujące w strukturze terminów zapadalności aktywów i wymagalności pasywów wskazują na oparcie długoterminowej akcji kredytowej na krótkoterminowych depozytach, co powoduje wzrost ryzyka płynności. Dlatego konieczne jest, aby banki kontynuowały działania zmierzające do pozyskania długoterminowych, stabilnych źródeł finansowania.

7. JAKOŚĆ PORTFELA KREDYTOWEGO

Jakość portfela kredytowego pozostaje stabilna

Tabela 15. Jakość portfela kredytowego

	Kredyty zagrożone (mld zł)				Zmiana w 2016		Udział (%)			
	09/15	12/15	06/16	09/16	mld zł	%	09/15	12/15	06/16	09/16
Kredyty zagrożone	75,6	73,5	73,2	73,6	0,1	0,2%	6,8%	6,6%	6,4%	6,4%
Sektor finansowy	0,2	0,3	0,4	0,3	0,0	9,6%	0,4%	0,4%	0,6%	0,5%
Sektor niefinansowy	75,2	73,0	72,7	73,1	0,1	0,2%	7,9%	7,6%	7,3%	7,3%
Sektor budżetowy	0,2	0,2	0,2	0,2	0,0	-1,3%	0,3%	0,2%	0,2%	0,2%
Gospodarstwa domowe	40,1	39,1	40,0	40,5	1,4	3,5%	6,5%	6,2%	6,2%	6,2%
Konsumpcyjne	16,6	16,9	17,3	17,8	0,9	5,4%	12,1%	12,0%	11,9%	12,0%
Mieszkania	11,9	10,8	11,3	11,3	0,5	4,2%	3,2%	2,8%	2,9%	2,9%
Pozostałe	11,6	11,4	11,4	11,4	0,0	0,0%	10,7%	10,7%	10,4%	10,3%
Przedsiębiorstwa	34,9	33,7	32,5	32,5	-1,2	-3,7%	10,6%	10,3%	9,6%	9,4%
MSP	23,3	22,8	21,8	21,6	-1,2	-5,5%	12,5%	12,3%	11,3%	11,1%
Duże przedsiębiorstwa	11,6	10,9	10,7	10,9	0,0	0,0%	8,2%	7,7%	7,3%	7,2%
Kredyty opóźnione w spłacie										
Konsumpcyjne										
do 30 dni	7,9	7,8	7,9	7,8	0,1	1,0%	5,6%	5,3%	5,2%	5,1%
> 30 dni	17,8	17,8	18,5	18,8	1,0	5,6%	12,5%	12,3%	12,3%	12,3%
Mieszkania										
do 30 dni	13,0	12,7	13,0	12,1	-0,6	-4,8%	3,5%	3,3%	3,3%	3,1%
> 30 dni	11,2	10,3	10,6	10,6	0,3	2,9%	3,0%	2,7%	2,7%	2,7%

Jakość portfela kredytowego pozostaje względnie stabilna. W okresie I-IX br. odnotowano marginalny wzrost stanu kredytów zagrożonych (o 0,1 mld zł, tj. o 0,2%), ale po części był to efekt wyłączenia z bazy danych SK Banku. Gdyby nie to zdarzenie to przyrost stanu kredytów zagrożonych byłby wyższy (około 1,5 mld zł). Udział kredytów zagrożonych w portfelu uległ obniżeniu (z 6,6% na koniec ub.r. do 6,4% na koniec września br.), przy czym w związku ze wskazanym wyłączeniem z bazy danych SK Banku, odnotowano znaczące zmniejszenie udziału kredytów zagrożonych w portfelu banków spółdzielczych (z 8,1% na koniec ub.r. do 6,9% na koniec września br.).

Z punktu widzenia poszczególnych kategorii kredytów, zwiększenie stanu kredytów zagrożonych odnotowano w portfelu kredytów mieszkaniowych i konsumpcyjnych, podczas gdy w pozostałych kategoriach kredytów obserwowano stabilizację lub zmniejszenie ich stanu.

Stabilizacja jakości kredytów mieszkaniowych

W okresie I-IX br. odnotowano umiarkowany wzrost stanu zagrożonych kredytów mieszkaniowych (o 0,5 mld zł, tj. o 4,2%; w ujęciu rok/rok odnotowano jednak zmniejszenie ich stanu o 0,6 mld zł, tj. o -5,4%) oraz wzrost ich udziału w portfelu (z 2,8% na koniec ub.r. do 2,9% na koniec września br.). W okresie tym odnotowano też zwiększenie stanu kredytów opóźnionych w spłacie powyżej 30 dni (o 0,3 mld zł), choć ich udział w portfelu pozostał stabilny (2,7%).

W kontekście relatywnie wysokiej bieżącej jakości kredytów mieszkaniowych na tle innych portfeli, UKNF stale podkreśla, że należy mieć na uwadze iż portfel ten generuje szereg rodzajów potencjalnego ryzyka, które może zmaterializować się w przyszłości. W szczególności trzeba mieć na uwadze dominującą rolę tych

kredytów w bilansie sektora bankowego (na koniec września br. stanowiły one 40,1% kredytów dla sektora niefinansowego oraz 23,2% sumy bilansowej sektora, ale w niektórych bankach udział ten był znacznie wyższy), wysoki udział kredytów walutowych, jak też wysokie LTV części portfela kredytowego (na koniec ub.r. w portfelach banków było ponad 600 tys. kredytów o LTV > 80%, w tym ponad 200 tys. kredytów o LTV > 100%), co wzbudza obawy o sytuację kredytobiorców, którzy zostaliby objęci procesami windykacji (część z nich pomimo sprzedaży nieruchomości zostałaby z wysokimi zobowiązaniami). Dodatkowe ryzyko wynika z ograniczonej płynności na rynku nieruchomości, niedoskonałych baz danych o rynku nieruchomości i sytuacji finansowej klientów, silnego zróżnicowania cen nieruchomości utrudniającego ich właściwą wycenę oraz braku w pełni zadowalających źródeł finansowania. W końcu należy mieć na uwadze kwestie społeczne i prawne związane z realizacją zabezpieczeń (na koniec ub.r. w portfelach banków było około 50 tys. kredytów zagrożonych, które były zabezpieczone na nieruchomości mieszkalnej, co oznacza że około 100-150 tys. osób było dotkniętych problemem obsługi tych kredytów, ale należy pamiętać że część kredytów zagrożonych została już wcześniej sprzedana przez banki). Dlatego też banki posiadające istotny portfel kredytów o niekorzystnych parametrach powinny zabezpieczyć związane z nim ryzyko m.in. za pomocą dodatkowego kapitału, który pokryłby koszty materializacji ryzyka w przypadku realizacji niekorzystnych scenariuszy.

UKNF stale też zwraca bankom uwagę na konieczność pełnego wcielenia do praktyki bankowej postanowień Rekomendacji S, w szczególności odnoszących się do odpowiedniego podejścia do ryzyka stopy procentowej oraz minimalnych kosztów utrzymania.

Mając na uwadze ryzyko związane z portfelem kredytów mieszkaniowych, KNF nałożyła na niektóre banki dodatkowy wymóg kapitałowy, jak też wydała bankom szereg zaleceń związanych z ich polityką kredytową, których realizacja jest systematycznie monitorowana.

Stabilizacja jakości kredytów konsumpcyjnych

W okresie I-IX br. odnotowano umiarkowany wzrost stanu zagrożonych kredytów konsumpcyjnych (o 0,9 mld zł, tj. o 5,4%; w ujęciu rok/rok o 1,2 mld zł, tj. o 6,9%) oraz kredytów opóźnionych w spłacie powyżej 30 dni (o 1,0 mld zł, tj. o 5,6%; w ujęciu rok/rok o 1,0 mld zł, tj. o 5,7%). Jednak, ze względu na zbliżoną dynamikę wzrostu akcji kredytowej, udział kredytów zagrożonych i opóźnionych w spłacie powyżej 30 dni nie uległ zmianie (na koniec września br. wynosił odpowiednio 12,0% i 12,3%).

Przyrost kredytów zagrożonych obserwowano głównie w obszarze kredytów ratalnych i w kategorii pozostałe, podczas gdy stan kredytów zagrożonych z tytułu kart płatniczych i kredytów samochodowych uległ obniżeniu.

Stabilizacja/poprawa jakości pozostałych kredytów dla gospodarstw domowych

W okresie I-IX br. stan kredytów zagrożonych w portfelu pozostałych kredytów dla gospodarstw domowych nie uległ zmianie (marginalny spadek o 3 mln zł; w ujęciu rok/rok -0,2 mld zł, tj. o -1,3%). Stabilizacja stanu kredytów zagrożonych w połączeniu ze wzrostem stanu kredytów ogółem, spowodowała obniżenie udziału kredytów zagrożonych w portfelu (z 10,7% na koniec ub.r. do 10,3% na koniec września br.).

Stabilizacja/poprawa jakości kredytów dla przedsiębiorstw

W okresie I-IX br. odnotowano zmniejszenie stanu zagrożonych kredytów przedsiębiorstw (-1,2 mld zł, tj. -3,7%; w ujęciu rok/rok -2,4 mld zł, tj. -6,9%) oraz zmniejszenie ich udziału w portfelu (z 10,3% na koniec ub.r. do 9,4% na koniec września br.). Należy jednak mieć na uwadze, że ten korzystny obraz w znacznym stopniu wynikał ze wskazanego już wyłączenia z bazy danych SK Banku. Gdyby nie to zdarzenie, odnotowano by jedynie marginalny spadek stanu kredytów zagrożonych (o niespełna 30 mln zł).

Z punktu widzenia skali działania przedsiębiorstw wyraźną poprawę jakości odnotowano w portfelu kredytów dla MSP (stan kredytów zagrożonych zmniejszył się o 1,2 mld zł, a ich udział w portfelu obniżył z 12,3% na koniec ub.r. do 11,1% na koniec września br.), przy czym wynikała ona głównie ze wskazanego efektu statystycznego. W przypadku kredytów dla dużych przedsiębiorstw obserwowano stabilizację stanu kredytów zagrożonych połączoną z obniżeniem ich udziału w portfelu (z 7,7% do 7,2%).

W ujęciu branżowym najniższą jakość przedstawiał portfel kredytów przedsiębiorstw z branży budowlanej, hoteli i gastronomii oraz przedsiębiorstw z branży górnictwa i metalurgii (na koniec września br. udział kredytów zagrożonych wynosił w tych branżach 22-23%).

Jakość kredytów zdeterminowana przez rozwój sytuacji gospodarczej

Relatywnie korzystny obraz sytuacji w zakresie jakości portfela kredytowego należy wiązać z utrzymującym się ożywieniem gospodarczym oraz związaną z tym poprawą sytuacji finansowej części przedsiębiorstw i gospodarstw domowych. Istotną rolę odgrywa też silne złagodzenie polityki pieniężnej, które doprowadziło do znaczącego zmniejszenia kosztów obsługi kredytów, jak też podjęte w minionych okresach działania regulacyjne i samoregulacja banków, które doprowadziły do wzmocnienia procesu zarządzania ryzykiem. Ponadto, stabilizacji lub poprawie jakości portfela kredytowego w ujęciu sprawozdawczym sprzyja sprzedaż portfela „złych kredytów”, jak też wzrost akcji kredytowej.

Z punktu widzenia jakości portfela kredytowego w przyszłych okresach kluczowe znaczenie będzie miał rozwój sytuacji makroekonomicznej. W przypadku kontynuacji ożywienia gospodarki, będzie to pozytywnie wpływało na sytuację finansową części kredytobiorców i prowadziło do poprawy jakości portfela kredytowego.

Istotnym elementem wspierającym stabilizację lub poprawę jakości części portfela kredytowego będzie też uruchomiony w br. Program „Rodzina 500+”, który dla części kredytobiorców będzie znaczącym wsparciem.

SPIS TABEL

Tabela 1. Fundusze własne i kwota ekspozycji na ryzyko	10
Tabela 2. Współczynniki kapitałowe	10
Tabela 3. Wybrane miary płynności	12
Tabela 4. Wybrane elementy rachunku wyników sektora bankowego	13
Tabela 5. Czynniki zmiany wyniku finansowego netto sektora bankowego w 2016	13
Tabela 6. Saldo odpisów i rezerw	15
Tabela 7. Wybrane miary efektywności działania	16
Tabela 8. Portfel kredytowy	18
Tabela 9. Kredyty dla gospodarstw domowych	18
Tabela 10. Kredyty dla przedsiębiorstw	21
Tabela 11. Wybrane aktywa płynne.....	22
Tabela 12. Źródła finansowania	24
Tabela 13. Struktura walutowa bilansu sektora bankowego	27
Tabela 14. Struktura terminowa bilansu	27
Tabela 15. Jakość portfela kredytowego	29

URZĄD KOMISJI NADZORU FINANSOWEGO
Plac Powstańców Warszawy 1
00-950 Warszawa

tel. (+48 22) 262-50-00
fax (+48 22) 262-51-11 (95)
e-mail: knf@knf.gov.pl

www.knf.gov.pl